

4. Sociální vývoj

4.1. Domácnosti, příjmová situace domácností

Pro charakteristiku struktury domácností byly využity údaje ze sčítání lidu, domů a bytů (SLDB), které se provádělo k 1. 3. 2001 (příp. k 3. 3. 1991). Změny ve struktuře domácností úzce souvisejí s demografickým vývojem (intenzitou porodnosti, úmrtností, sňatečností i rozvodovostí), s vývojem věkové struktury obyvatel a působí zde i vlivy ekonomické. Největší posun ve struktuře domácností se projevil od počátku 90. let, kdy došlo v souvislosti se změnami společenskými podmínkami ke změně životního stylu. Výrazně se zvýšilo zastoupení neúplných rodin a domácností jednotlivců na úkor úplných rodin.

Tab. 4.1.1 Cenzové domácnosti podle okresů (SLDB 2001)

	Cenzové domácnosti	v tom (%)					
		úplné rodiny		neúplné rodiny		vícečlenné nerodinné domácnosti	domácnosti jednotlivců
		bez závislých dětí	se závislými dětmi	bez závislých dětí	se závislými dětmi		
Česká republika	4 270 717	29,1	25,5	5,5	8,0	2,0	29,9
Ústecký kraj	356 126	27,6	23,9	4,7	9,1	2,1	32,6
Děčín	57 165	28,3	24,3	5,0	8,6	2,0	31,9
Chomutov	53 654	25,7	24,8	4,5	9,9	2,9	32,1
Litoměřice	47 962	30,2	24,9	5,2	7,9	1,6	30,2
Louny	35 870	28,7	26,0	4,6	8,4	2,0	30,3
Most	52 541	25,9	22,3	4,5	10,3	2,6	34,5
Teplice	56 266	28,3	23,3	4,5	8,6	1,6	33,7
Ústí nad Labem	52 668	26,8	22,5	4,4	9,7	2,0	34,6

Převažujícím typem domácností v Ústeckém kraji jsou i nadále **úplné rodiny** i přesto, že se jejich zastoupení v letech 1991 - 2001 snížilo o 10,4 p.b. na 51,5 %. Na rozdíl od sčítání 1991 převažují úplné rodiny bez závislých dětí nad rodinami se závislými dětmi (pokles podílu o 10 p.b. na 46,4 %). Podobný vývoj je i v jednotlivých okresech. Méně než polovinu domácností v okresech Most a Ústí nad Labem tvoří úplné rodiny. Naproti tomu nejvyšší zastoupení (více než 55 %) je v litoměřickém okrese. Ve všech okresech mají převahu úplné rodiny bez závislých dětí nad rodinami se závislými dětmi.

Vliv vysoké rozvodovosti a nízké sňatečnosti v kraji se odrazil v nárůstu podílu **neúplných rodin**, jejich podíl se mezi sčítáními zvýšil o 3,2 p.b. na 13,7 %, z celkového počtu tvoří více než 2/3 rodiny se závislými dětmi a jejich podíl se od roku 1991 zvýšil o 3,4 p.b.. V čele neúplných rodin stojí ve většině případů žena (85,3 %) a v 16,0 % byla v čele domácnosti osoba nezaměstnaná. Rovněž ve všech okresech kraje mají v rámci neúplných rodin převažující zastoupení rodiny se závislými dětmi.

Dlouhodobě druhý nejvyšší podíl ze všech domácností v kraji zaujímají **domácnosti jednotlivců**, jejich procentní zastoupení vzrostlo v 90. letech o 5,2 p.b. na 32,6 %. Domácnost jednotlivce tvoří častěji ženy (52,3 %), z toho více než z poloviny ovdovělé, starší 60 let. U domácností jednotlivců - mužů je složení podle věku a rodinného stavu odlišné. Nejpočetnější věkovou skupinu tvoří 30 až 59letí (56,7 %), výrazněji než u žen jsou zastoupeni svobodní a rozvedení muži. Početně nejmenší skupinu představují **vícečlenné nerodinné domácnosti**, jejich podíl se od roku 1991 zvýšil o 1,9 p.b. na 2,1 % (částečně vyvolané změnou metodiky v zařazování soužití prarodiče s vnoučetem - dříve neúplná rodina). Nad průměrem kraje bylo v roce 2001 zastoupení domácností jednotlivců v okresech Most, Teplice a Ústí nad Labem. Podíl vícečlenných domácností byl vyšší než celokrajský průměr v okresech Chomutov a Most.

V mezikrajovém srovnání se Ústecký kraj řadí na třetí nejnižší příčku v podílu úplných rodin na celkovém počtu cenzových domácností (51,5 %) po Hlavním městě Praze (43,3 %) a kraji Karlovarském (49,6 %). Naopak v důsledku výše zmíněných důvodů (vysoká rozvodovost a nízká sňatečnost) zaujímá kraj podílem (13,7 %) neúplných rodin na počet cenzových domácností jednu z nejvyšších pozic v České republice po Hl. m. Praze (16,4 %) a krajích Karlovarském (15,7 %) a Libereckém (13,9 %). Dosahovanou úroveň překračuje o 0,2 p.b. i celorepublikový průměr. Podíl domácností jednotlivců (32,6 %) je dokonce druhý nejvyšší v republice po Hlavním městě Praze (36,8 %) a úhrn republiky převyšuje o 2,7 p.b.

Průměrný počet členů cenzové domácnosti v Ústeckém kraji se v období mezi sčítáními snížil ze 2,51 na 2,28. K poklesu průměrného počtu členů došlo v rodinách se závislými dětmi (v úplných i neúplných) - důsledek vývoje porodnosti v posledním desetiletí znamenal nárůst podílu rodin s jedním závislým dítětem (o 3,9 p.b.) především na úkor rodin se třemi dětmi (snížení o 2,4 p.b.).

Tab. 4.1.2 Bydlení domácností (SLDB 2001)

	Domácnosti celkem	v tom (%)			
		úplné rodiny	neúplné rodiny	vícečlenné nerodinné domácnosti	domácnosti jednotlivců
Domácnosti bydlící v bytech	349 259	100,0	100,0	100,0	100,0
v tom podle kategorie bytu:					
I. kategorie	310 431	91,1	88,3	86,6	85,7
II. kategorie	25 078	6,7	7,6	8,1	7,7
III. a IV. kategorie	10 125	1,8	3,0	4,1	4,5
nezjištěno	3 625	0,4	1,0	1,2	2,0
v tom podle právního důvodu užívání bytu:					
byt ve vlastním domě	90 693	31,4	19,5	21,3	20,1
byt v osobním vlastnictví	44 014	12,5	12,1	12,7	12,9
byt nájemní	128 317	32,2	43,7	48,0	40,4
byt člena bytového družstva	58 344	17,1	17,9	9,4	16,1
byt člena družstva nájemců založeného za účelem privatizace	6 033	1,6	1,6	2,2	1,9
ostatní a nezjištěno	21 858	5,1	5,2	6,5	8,6

Kvalita bydlení domácností se trvale zvyšuje, v roce 2001 bydlelo již 88,9 % cenзовých domácností v bytech I. kategorie, z nich téměř 54 % tvořily úplné rodiny. Z pohledu druhů domácností bydlí v bytech I. kategorie nejvyšší podíl právě úplných rodin, naproti tomu je u nich nejnižší procento domácností bydlících v bytech III. a IV. kategorie. Nejčastějším typem bytu podle **právního důvodu užívání**, ve kterém domácnosti bydlí, je v Ústeckém kraji u všech typů domácností byt nájemní, následují byty ve vlastním domě. Rozdílná je situace v celorepublikovém úhrnu, kde nejvyšší podíl domácností bydlí ve vlastním domě a bydlení v nájemních bytech je na druhém místě. **Mimo byty** (v nouzovém obydlí, v rekreačních chatách nebo chalupách, v mobilním obydlí) žilo k datu posledního sčítání 1,9 % cenзовých domácností, z toho téměř 1/5 domácností tvoří rodiny se závislými dětmi, které bydlí z více než 90 % v nouzových obydlích (v nekolaudované domě, různá přístřeší, nouzové a provizorní stavby, nouzové ubytování na pracovišti apod.).

Při sčítání v roce 2001 byla zjišťována **vybavenost bytových domácností** osobními automobily, využívání telekomunikačních technologií a rekreační možnosti. Podíl domácností vybavených **automobilem** se od roku 1991 v kraji zvýšil ze 40 % na 44,8 %, z toho 2 a více automobilů vlastnilo 5,1 % ze všech bytových domácností. Velmi dynamicky rostla v posledním desetiletí vybavenost **telefonem** (rozšiřování telekomunikačních sítí, prudký rozvoj mobilních technologií). V roce 2001 využívalo některou z forem telefonu 72,7 % domácností, v roce 1991, kdy byly využívány pouze pevné telefonní linky, činil podíl 19,8 %. Zastoupení domácností s možností využívat **rekreační objekt** se od roku 1991 zvýšilo o 5,6 p.b. na 15,6 % bytových domácností (částečně vlivem změny metodiky). K datu sčítání využívalo 11,9 % domácností v kraji **osobní počítač**, z toho 4,7 % mělo i připojení na internet.

Detailnější strukturaci příjmů domácností v následující části umožňují výsledky výběrového zjišťování **Mikrocensus 2002**, které se uskutečnilo v březnu 2003. Toto šetření doplnilo výsledky SLDB 2001 o údaje týkající se struktury příjmů a výdajů domácností, základních sociálních a demografických charakteristik domácností a jejich členů. Výběr se týkal 0,25 % trvale obydlených bytů a zjištěné hodnoty byly matematicko - statistickými metodami přepočteny na celou populaci.

Hlavním faktorem, který ovlivňuje postavení kraje v sociální oblasti, je situace na trhu práce, na ní závisí mimo jiné i vývoj **příjmové situace domácností**, bytové výstavby a dalších ukazatelů. Ústecký kraj patří dlouhodobě mezi oblasti nejvíce postižené nezaměstnaností, má nejnižší relativní počet dokončených bytů, nejnižší tempo růstu tržeb z průmyslové činnosti a třetí nejnižší tempo růstu průměrných mezd. Dalším negativním faktorem, ovlivňujícím sociální postavení kraje, je jedno z nejvyšších zastoupení neúplných rodin v republice, což se odráží v **průměrném počtu členů domácnosti** (2,46), který je druhý nejnižší po Hl. m. Praze. Nepříznivé je rovněž rozložení rodiny z pohledu ekonomické aktivity. Kraj má druhý nejnižší průměrný počet ekonomicky aktivních členů domácnosti (1,01), po kraji Moravskoslezském (0,96), celorepublikový průměr dosahuje 1,11 osoby. Zároveň má jeden z nejvyšších podílů (0,33) ostatních členů domácnosti (osoby v domácnosti, osoby s vlastním zdrojem obživy a ostatní závislé osoby), rovněž po Moravskoslezském kraji (0,34), úhrn republiky dosahuje pouze 0,22.

Tab. 4.1.3 Celkové peněžní příjmy domácností a jejich vztah k životnímu minimu v roce 2002

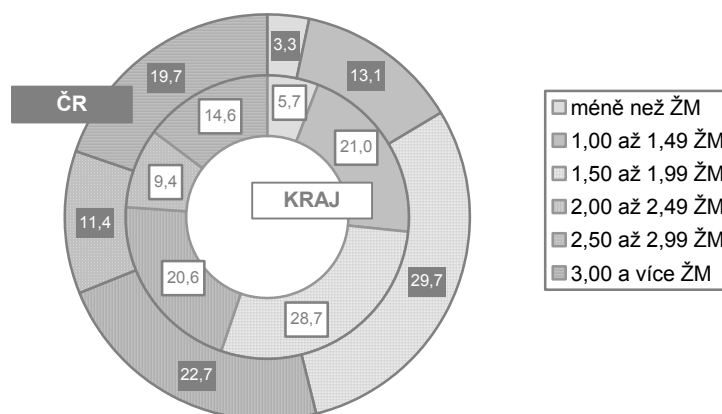
Zdroj: Mikrocensus 2002

	Průměrný počet členů domácnosti	Celkový čistý příjem (Kč)				Struktura domácností (%) podle vztahu příjmů domácností k životnímu minimu (ŽM)					
		roční na osobu		měsíční na domácnost		méně než ŽM	1,00 až 1,49 ŽM	1,50 až 1,99 ŽM	2,00 až 2,49 ŽM	2,50 až 2,99 ŽM	3,00 a více ŽM
		celkem	pořadí	celkem	pořadí						
ČR celkem	2,50	94 221	x	19 595	x	3,3	13,1	29,7	22,7	11,4	19,7
Hl.m.Praha	2,19	130 447	1	23 849	1	1,2	6,9	20,4	20,2	12,1	39,1
Středočeský	2,54	101 498	2	21 433	2	1,9	11,2	29,4	20,7	9,6	27,2
Jihočeský	2,52	92 498	4	19 380	5	2,3	12,3	33,6	20,6	15,0	16,1
Plzeňský	2,49	97 406	3	20 182	4	1,3	9,1	32,3	24,7	13,1	19,5
Karlovarský	2,51	91 695	6	19 103	7	6,3	12,3	30,5	20,7	10,5	19,7
Ústecký	2,46	86 127	11	17 649	13	5,7	21,0	28,7	20,6	9,4	14,6
Liberecký	2,51	92 257	5	19 243	6	3,5	12,8	30,8	25,3	12,2	15,4
Královéhradecký	2,51	86 428	10	18 039	12	2,7	13,1	28,4	29,7	13,0	13,1
Pardubický	2,63	84 924	12	18 600	10	3,4	16,2	31,4	23,4	10,9	14,7
Vysočina	2,76	88 904	7	20 513	3	1,5	14,2	28,7	27,2	13,7	14,7
Jihomoravský	2,55	88 573	8	18 808	8	4,2	11,3	29,5	26,5	11,9	16,6
Olomoucký	2,59	84 096	13	18 152	11	2,5	17,2	36,7	19,9	10,1	13,7
Zlínský	2,58	86 987	9	18 726	9	6,3	11,2	35,5	22,8	9,8	14,4
Moravskoslezský	2,50	83 150	14	17 282	14	4,8	17,7	31,5	21,4	10,4	14,2

Z regionálního porovnání celkových ročních příjmů na osobu je patrná jasná dominance Prahy, kde úroveň příjmů převyšovala ČR o 38,4 % (vliv koncentrované nabídky pracovních příležitostí, zahraničních firem s vyšší platovou hladinou apod.). **Čisté roční příjmy na osobu** v Ústeckém kraji jsou čtvrté nejnižší a do celorepublikového průměru chybí 8 094 Kč, tj. 8,6 %. Na celkové výši čistých příjmů se ve všech krajích z více než poloviny podílejí příjmy z hlavního zaměstnání. Tento podíl je nejnižší v Pardubickém kraji (50,6 %) a nejvyšší v kraji Plzeňském (56,5 %). V Ústeckém kraji dosahuje 52,5 % a je pátý nejnižší v mezikrajovém srovnání a o 1,3 p.b. nižší než úhrn republiky, což odpovídá i výsledkům ze SLDB 2001, kdy měla druhé a další zaměstnání v kraji téměř 4 % z celkového počtu zaměstnaných osob, zatímco v úhrnu ČR to bylo 5,5 % osob.

Celkové **čisté měsíční příjmy na 1 domácnost** posunují v porovnání s příjmy na osobu Ústecký kraj v pomyslném žebříčku až na předposlední příčku v rámci krajů (vliv menší velikosti domácností) a dostává se tak za kraje Pardubický a Olomoucký s početnějšími domácnostmi.

Přesnější vyjádření příjmů ve vztahu k domácnostem dostaneme, pokud je vztáhneme k životnímu minimu (ŽM). Je sice rovněž ovlivněné velikostí domácnosti, ale bere v úvahu i počet a věk dětí. Průměrné měsíční ŽM domácnosti bylo v roce 2002 v ČR 8 117 Kč, pod touto hranicí bylo více než 133,2 tis. (3,3 %) domácností v republice. V Ústeckém kraji se pod hranicí ŽM nacházelo 18,7 tis. (5,7 %) domácností kraje.

Graf 5 Domácnosti podle vztahu příjmů k životnímu minimu v r. 2002

Mezikrajové variační rozpětí se pohybovalo od 6,3 % (Zlínský a Karlovarský kraj) po 1,2 % (Hl. m. Praha). Ústecký podíl (5,7 %) domácností s čistými měsíčními příjmy pod životním minimem byl druhý nejvyšší v ČR.

Nemalý počet domácností se nachází jen mírně nad hranicí ŽM a proto, posuneme-li pomyslnou hranici „chudoby“ do 1,5násobku ŽM, dostane se každá čtvrtá domácnost v Ústeckém kraji pod tuto úroveň a zároveň ho to posune do pozice neslavného primátu v mezikrajovém srovnání. Na opačném konci stojí Hl. m. Praha, kde je ohrožena „chudobou“ každá dvanáctá rodina.

Tab. 4.1.4 Struktura hrubých ročních peněžních příjmů na 1 člena domácnosti v roce 2002

Zdroj: Mikrocensus 2002

	Celkem Kč	v tom příjmy							
		ze závislé činnosti		z podnikání		důchody a sociální dávky		ostatní	
		Kč	v %	Kč	v %	Kč	v %	Kč	v %
ČR celkem	110 805	66 311	59,8	19 076	14,5	25 780	23,3	2 638	2,4
Hl.m.Praha	160 548	97 270	60,6	32 609	20,3	24 432	15,2	6 237	3,9
Středočeský	120 774	71 595	59,3	21 605	17,9	24 762	20,5	2 812	2,3
Jihočeský	108 738	66 690	61,3	15 875	14,6	23 944	22,0	2 229	2,0
Plzeňský	115 238	71 937	62,4	17 310	15,0	24 494	21,3	1 496	1,3
Karlovarský	106 686	62 136	58,2	14 697	13,8	24 254	22,7	5 599	5,2
Ústecký	99 774	58 730	58,9	13 193	13,2	26 415	26,5	1 436	1,4
Liberecký	110 277	65 853	59,7	18 484	16,8	25 029	22,7	910	0,8
Královéhradecký	100 389	61 807	61,6	10 521	10,5	26 001	25,9	2 060	2,1
Pardubický	98 498	55 802	56,7	13 854	14,1	27 860	28,3	984	1,0
Vysočina	102 164	59 612	58,3	13 734	13,4	25 499	25,0	3 319	3,2
Jihomoravský	103 376	63 339	61,3	12 087	11,7	26 315	25,5	1 635	1,6
Olomoucký	96 724	57 059	59,0	11 301	11,7	26 634	27,5	1 730	1,8
Zlínský	99 350	58 352	58,7	10 385	10,5	26 539	26,7	4 074	4,1
Moravskoslezský	95 583	56 463	59,1	9 759	10,2	27 535	28,8	1 826	1,9

Ve struktuře hrubých ročních peněžních příjmů tvoří rozhodující část ve všech krajích **příjmy ze závislé činnosti** (mzdy a jiné příjmy ze zaměstnání, dohod o provedení práce, honoráře). V mezikrajovém hodnocení zaujímá první příčku Hl. m. Praha, lepší pozici než u čistých příjmů obsadily kraje Plzeňský, Jihomoravský, Královéhradecký, Olomoucký, Moravskoslezský a rovněž Ústecký kraj se posunul na 10. místo. Na nižší příčky v pomyslné tabulce (v porovnání s čistými příjmy) poklesly kraje Středočeský, Vysočina, Zlínský a Pardubický. Variabilita příjmů ze závislé činnosti je vyšší než v případě čistých příjmů na osobu, což je mimo jiné způsobeno ještě dominantnější pozicí Prahy, která převyšuje průměr ČR téměř o polovinu. Nad republikovým úhrnem jsou ještě další tři kraje: Plzeňský, Středočeský a Jihočeský. Na opačné straně spektra se nachází Pardubický kraj, kde příjmy ze závislé činnosti dosáhly v roce 2002 zhruba 84 % úrovně ČR.

Nejvyšší mezikrajovou rozdílnost ze všech objemově významných druhů příjmů dosahují **příjmy z podnikání**. Je zde ještě výraznější rozpětí mezi Prahou a ostatními kraji republiky a mezi českými a moravskými kraji (tři z moravských krajů nedosahují ani 60 % úrovně ČR). Výše příjmů z podnikání na 1 člena domácnosti je v Hl. m. Praze téměř o ¼ vyšší než v rámci republiky. Vysoké příjmy z podnikání jsou rovněž v kraji Středočeském (o více než 13 % převyšují celorepublikový úhrn) a v krajích Libereckém a Plzeňském (více než 90 % úhrnu republiky). Ústecký kraj, kde na člena domácnosti dosahují příjmy z podnikání více než 69 % celorepublikové úrovně, obsazuje mezi kraji pomyslné 9. místo.

Sociální příjmy, které slouží k vyrovnaní rozdílů předchozích příjmových zdrojů, byly regionálně diferencované a jejich podíl na celkových hrubých příjmech se pohyboval od 15 % v Hl. m. Praze po 25 - 29 % v moravských krajích. V absolutním vyjádření dosahoval rozdíl mezi kraji necelé 4 tisíce Kč na osobu mezi kraji Jihočeským a Pardubickým. Ve struktuře sociálních příjmů mají rozhodující postavení **důchody**, jejich podíl se v jednotlivých krajích pohybuje od 69 % v Ústeckém kraji po 86 % v Praze. Dávky **státní sociální podpory** (SSP), jejichž objemově nejvýznamnější složky jsou přímo fixovány na příjmovou úroveň domácnosti ve vztahu k ŽM, více odráží jejich skutečné ekonomické postavení. Nejvyšší objem vyplácených sociálních dávek na osobu ročně je v Pardubickém kraji (téměř 4 tis. Kč), nejnižší v Hl. m. Praze (zhruba 1,5 tis. Kč). V Ústeckém kraji dosahují dávky sociální podpory 3,4 tis. Kč na osobu (tj. zhruba 13 % celkových sociálních příjmů na osobu ročně). Mezikrajově se jejich podíl pohybuje od 6 % v Praze po více než 14 % v kraji Pardubickém. Váha sociálních příjmů na celkových čistých peněžních příjmech na osobu souvisí mimo jiné s počtem nezaměstnaných osob. Republikový úhrn 29,41 % (bez Prahy) překračují všechny moravské kraje, Královéhradecký, Pardubický a rovněž Ústecký kraj, tedy vesměs kraje s dlouhodobě nadprůměrnou nezaměstnaností (s výjimkou krajů Královéhradeckého, Pardubického a Vysočiny).

Relativní váha **ostatních příjmů** (příjmy z kapitálového majetku, prodeje nemovitostí a movitého majetku, z pronájmů, pojistného plnění, výher a dědictví) se v mezikrajovém srovnání pohybuje od 0,8 % v Libereckém kraji po 5,2 % v kraji Karlovarském. V Ústeckém kraji je podíl ostatních příjmů na celkových hrubých ročních peněžních příjmech na 1 člena domácnosti 1,4 %, což představuje čtvrtou nejnižší úroveň v rámci krajů.

4.2. Bydlení (bytový fond, bytová výstavba)

Domovní a bytový fond

Pro vývoj domovního a bytového fondu mezi sčítáními lidu, domů a bytů (SLDB) v roce 1991 a 2001 byl pro Ústecký kraj charakteristický celkový nárůst počtu domů a bytů. Mezi roky 1991 a 2001 přibyl v Ústeckém kraji 4 160 **trvale obydlených domů**, tj. 4,1% a náš kraj se tímto přírůstkem řadil na druhé místo v republice. Počet **trvale obydlených bytů** vzrostl proti sčítání v roce 1991 o 12 332 bytů, tj. o 4,0 % a tímto nárůstem byl náš kraj v mezikrajovém srovnání na místě sedmém. Základní vybrané údaje za okresy kraje obsahuje tabulka 4.2.1 (viz níže) a za správní obvody obcí s rozšířenou působností přílohavá tabulka č. 6.

V Ústeckém kraji bylo ke dni SLDB 2001 evidováno 124 567 **domů**, z toho 105 241 trvale obydlených. Neobydlených domů bylo v kraji 15,5 %. Podílem trvale obydlených rodinných domů na celkovém počtu trvale obydlených domů (78,4 %) byl kraj na jednom z posledních míst v České republice, dokonce o 7,9 procentních bodů pod celorepublikovým podílem. Naopak podílem panelových domů (9,1 %) se kraj řadil na třetí místo v mezikrajovém srovnání, po Hlavním městě Praze a po Karlovarském kraji. Ústecký kraj měl podle výsledků SLDB 2001 v republice v průměru nejstarší domovní fond, kdy průměrné stáří trvale obydlených domů bylo v kraji 55,9 roků, což je o 9 let více, než průměrné stáří trvale obydlených domů v celé republice. Vybavenost trvale obydlených domů byla kromě vybavení plynem ze sítě vyšší než v České republice celkem.

Z celkového počtu 358 491 **bytů** bylo v roce 2001 sečteno 89,8 % bytů trvale obydlených a 10,2 % bytů neobydlených. Je třeba upřesnit, že neobydlené byty nepředstavují v plném rozsahu byty volné. Jednalo se o byty, ve kterých nebyla žádná osoba hlášena k trvalému pobytu. Důvody neobydlenosti byly výrazně diferencované podle velikostních skupin obcí. Ve venkovských oblastech převažovalo využívání těchto bytů k rekreačním účelům, ve městech k přechodnému bydlení. Průměrné stáří trvale obydlených bytů zařadilo Ústecký kraj (41,6 roku) na 9. místo. Nejnovější trvale obydlené byty měl kraj Zlínský (36,2 roku) a nejstarší byty byly sečteny v Hlavním městě Praze, kde průměrné stáří trvale obydlených bytů bylo 46,9 roku.

Tab. 4.2.1 Trvale obydlené domy, trvale obydlené a neobydlené byty (SLDB 2001)

	Trvale obydlené domy celkem	z toho (%)		Trvale obydlené byty celkem	z toho v domech (%)		Neobydlené byty	
		rodinné domy	bytové domy		rodinných	bytových	celkem	z toho v trvale obydlených domech (%)
Česká republika	1 630 705	86,3	12,0	3 827 678	42,6	56,5	538 615	34,4
Ústecký kraj	105 241	78,4	19,5	321 928	30,1	69,1	36 563	40,6
Děčín	20 100	80,0	17,1	50 065	39,2	59,7	6 246	36,8
Chomutov	12 229	73,8	23,7	48 975	21,4	78,0	3 750	52,4
Litoměřice	21 699	87,7	10,4	43 000	49,8	49,0	7 228	20,2
Louny	15 910	86,0	12,3	32 668	45,7	53,3	6 841	19,1
Most	8 553	61,3	36,3	47 910	12,4	87,1	3 307	59,6
Teplice	15 469	73,8	24,3	51 776	27,9	71,3	5 522	60,0
Ústí n. Labem	11 281	70,6	27,2	47 534	20,8	78,6	3 669	69,4

Během deseti let mezi sčítáními se zvýšil počet bytů I. kategorie o 16,7 procentního bodu a podíl trvale obydlených bytů I. kategorie v Ústeckém kraji tak činil ke dni sčítání 89,2 % (Česká republika 88,5 %). Tímto podílem se Ústecký kraj dostal na 5. místo v republice, když největší podíl bytů I. kategorie mělo Hlavní město Praha (94,0 %) a nejmenší podíl těchto bytů byl zaznamenán ve Středočeském kraji (83,2 %). Ze sedmi okresů kraje se největší podíly bytů I. kategorie nacházely v okresech Most (95,4 %) a Chomutov (94,5 %). Nejmenší podíl bytů I. kategorie byl zjištěn v okrese Děčín (81,9 %), který měl současně mezi okresy největší podíl bytů II. kategorie (11,6 %).

Technická úroveň obydlených bytů se zlepšila téměř ve všech ukazatelích. V Ústeckém kraji mělo celkem 98,7 % bytů vodovod v bytě, 95,3 % bytů bylo vybaveno koupelnou (sprchovým koutem) a 93,9 % splachovacím záchodem. Zvýšila se obytná plocha v m² na 1 byt a tím i obytná plocha na 1 osobu. Vzhledem k nárůstu počtu obytných místností na 1 byt došlo ke snížení počtu osob na 1 obytnou místnost z 1,03 na 0,97 osoby.

Podle právního důvodu užívání bytu přes 37 % trvale obydlených bytů kraje tvořily byty nájemní, rovná čtvrtina pak připadala na byty ve vlastním domě. Celorepubliková skutečnost však byla téměř opačná, neboť podíl nájemních bytů zaostával za byty ve vlastním domě. Nejméně padesátiprocentní podíl trvale obydlených bytů ve vlastním domě (a tedy dvojnásobný oproti Ústeckému kraji) ukázaly výsledky sčítání v krajích Vysočina (51,4 %), Zlínském (50,5 %) a Středočeském (50,0 %), tedy v krajích s nejvyššími podíly

rodinných domů na celkovém počtu trvale obydlených domů. Další vybrané charakteristiky bytového fondu obsahuje následující tabulka.

Tab. 4.2.2 Trvale obydlené byty podle období výstavby a vybavení (SLDB 2001)

	Trvale obydlené byty	Období výstavby nebo rekonstrukce (%)			
		do roku 1899 a nezjištěno	1900 - - 1945	1946 - - 1980	1981 - - 2001
Byty celkem	321 928	24 159	63 645	151 447	82 677
z toho:					
byty v rodinných domech	96 743	15 410	41 203	20 524	19 606
byty v bytových domech	222 594	7 994	21 637	130 460	62 503
z toho podle velikosti:					
1 obytná místnost	47 235	3 399	8 450	22 677	12 709
2 pokoje	109 013	7 702	20 833	62 245	18 233
3 pokoje	111 573	7 003	19 454	52 123	32 993
4 pokoje	35 615	2 917	8 972	10 456	13 270
5 a více pokojů	15 012	1 731	5 079	3 203	4 999
z toho vybavené:					
vodovodem v bytě	317 836	22 401	62 381	150 770	82 284
připojením domu na kanalizační síť	266 278	12 561	40 622	139 494	73 601
plynem zavedeným do bytu	216 396	10 472	37 313	114 489	54 122
ústředním topením	247 372	9 972	32 520	130 945	73 935
etážovým topením	23 450	3 594	9 332	7 612	2 912

Bytová výstavba

V roce 2004 bylo v Ústeckém kraji **dokončeno** ve všech formách a ve všech druzích objektů celkem 888 bytů, což je o 138 bytů (o 13,5 %) méně než v roce 2000. V úhrnu let 2000 až 2004 tak bylo v kraji dokončeno celkem 4 971 bytů, nejvíce pak (téměř čtvrtina) v roce 2003. Počet **zahajovaných bytů** od roku 2000 každoročně až do roku 2003 klesal (průměrné roční tempo poklesu 11 %), obrat přinesl rok 2004 s nárůstem počtu zahájených bytů téměř o 12 % proti předchozímu roku. Vzhledem k rychlejšímu poklesu počtu zahajovaných bytů oproti poklesu dokončených bytů se v průběhu let 2000 až 2004 zvyšovala **rozestavěnost**. Z hlediska struktury zahajovaných resp. dokončených bytů tvořily v roce 2004 jejich převážnou část byty v rodinných domech (57,1 % resp. 64,4 %), právě u těchto bytů (na rozdíl od celkových počtů) byl zaznamenán jejich nárůst oproti roku 2000. U rozestavěných bytů se na celkovém počtu kromě rodinných domů (40 %) podílely výrazně ještě byty v nástavbách, vestavbách nebo přístavbách (30 %).

Tab. 4.2.3 Bytová výstavba

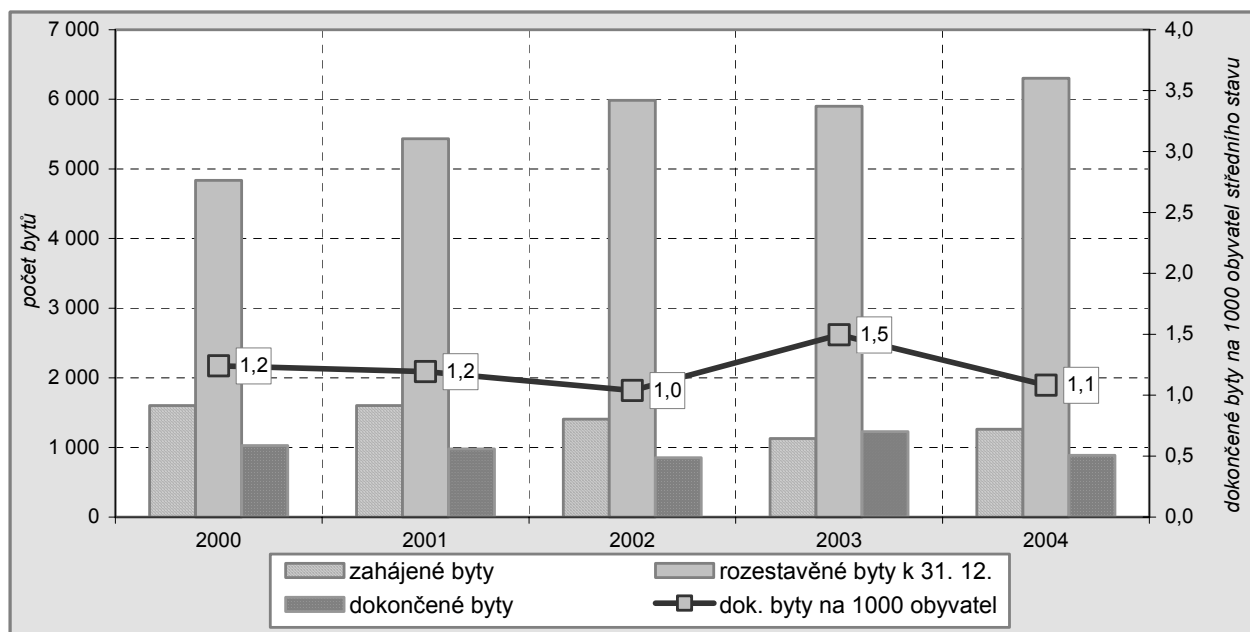
	2000	2001	2002	2003	2004	Změna v %	
						2004/ 2000	průměrná roční
Zahájené byty	1 602	1 600	1 406	1 129	1 262	-21,2	-5,8
z toho v rodinných domech	602	498	581	536	721	19,8	4,6
Rozestavěné byty k 31. 12.	4 835	5 434	5 986	5 900	6 301	30,3	6,8
z toho v rodinných domech	2 133	2 207	2 341	2 413	2 562	20,1	4,7
Dokončené byty	1 026	979	852	1 226	888	-13,5	-3,5
z toho v rodinných domech	417	424	447	472	572	37,2	8,2
Dokončené byty na 100 zahájených bytů	64,0	61,2	60,6	108,6	70,4	¹⁾ 6,3	x
Dokončené byty na 1 000 obyvatel	1,2	1,2	1,0	1,5	1,1	¹⁾ - 0,2	x
Průměrná obytná plocha dokončeného bytu v m ²	64,9	68,0	76,2	61,7	80,0	¹⁾ 15,1	x
z toho bytu v rodinných domech	99,6	96,7	100,6	95,5	98,8	¹⁾ - 0,8	x

¹⁾ rozdíl 2004 - 2000

Zatímco v roce 2000 se Ústecký kraj podílel na celorepublikových hodnotách u všech tří stádií bytové výstavby více než 4 %, v roce 2004 tomu tak bylo pouze u bytů rozestavěných (4,3 %), u zahajovaných bytů došlo k poklesu podílu kraje na 3,2 % a u bytů dokončených dokonce na 2,8 %.

Plynulost bytové výstavby, vyjádřená podílem dokončených bytů na 100 zahájených bytů, byla v Ústeckém kraji v letech 2000 až 2002 spíše ve znamení pomalejšího tempa dokončování (zhruba 60 dokončených bytů na 100 zahájených), rok 2003 znamenal s hodnotou 108,6 bytů dokončených na 100 zahájených výrazné urychlení dokončování bytů (nárůst především v nebytových objektech), ale hodnota roku 2004 se opět přiblížila dřívější úrovni (70,4 bytu).

Graf 6 Bytová výstavba

Podle druhu objektů se po celé sledované období převážná část **dokončených bytů** v Ústeckém kraji nacházela v rodinných domech (s maximem 64,4 bytu v roce 2004), podíl dokončených bytů v ostatních typech objektů v jednotlivých letech kolísal. Po celé období se každoročně zvyšovaly počty bytů, získaných na základě modernizace bytového fondu, která se tak stává vedle nové bytové výstavby významným prvkem zlepšování kvality bydlení.

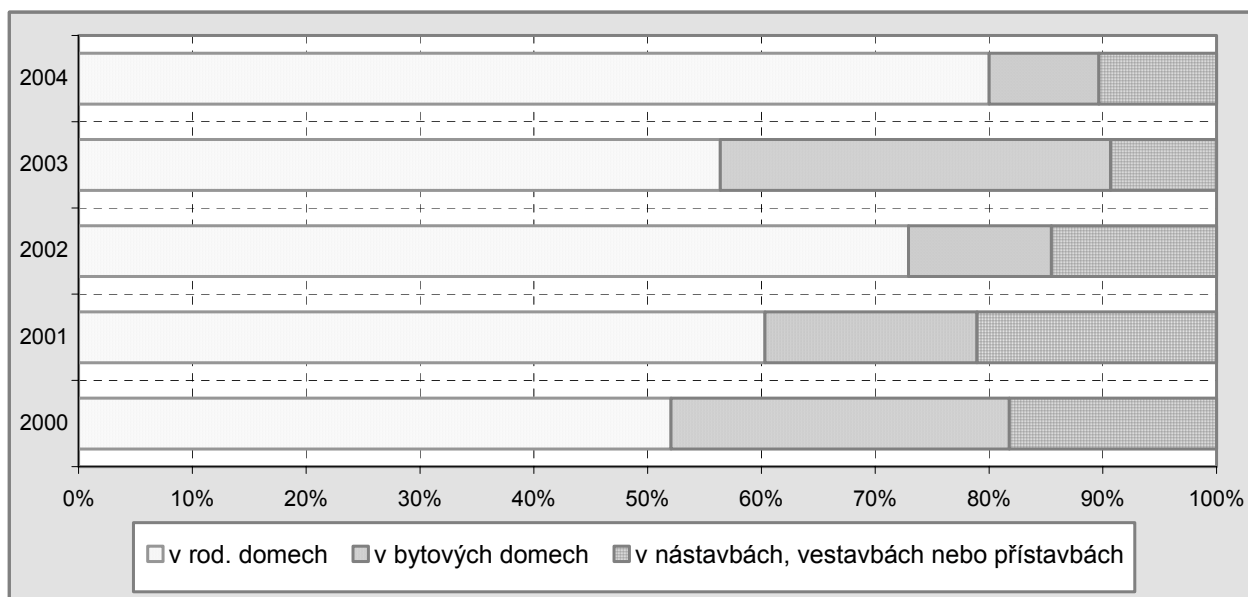
Tab. 4.2.4 Dokončené byty

	2000	2001	2002	2003	2004	Změna v %		Struktura v %	
						2004/2000	průměrná roční	2000	2004
Dokončené byty	1 026	979	852	1 226	888	-13,5	-3,5	100,0	100,0
v tom:									
ve stavbách pro bydlení	801	703	613	837	715	-10,7	-2,8	78,1	80,5
v tom:									
v rodinných domech	417	424	447	472	572	37,2	8,2	40,6	64,4
v bytových domech	238	131	77	287	69	-71,0	-26,6	23,2	7,8
v nástavbách, vestavbách nebo přístavbách	146	148	89	78	74	-49,3	-15,6	14,2	8,3
v domech s pečovatelskou službou	18	-	107	21	99	450,0	53,1	1,8	11,1
v nebytových objektech	94	68	25	282	26	-72,3	-27,5	9,2	2,9
v adaptovaných nebytových prostorách	113	208	107	86	48	-57,5	-19,3	11,0	5,4
Modernizace bytového fondu	237	259	289	342	380	60,3	12,5	x	x

Následující přehled obsahuje průměrné obytné plochy bytů dokončených v Ústeckém kraji, nejnižší hodnota obytné plochy celkem v roce 2003 (61,7 m²) může mít souvislost s vysokým podílem bytů dokončených v bytových domech a nebytových objektech, tedy bytů s nižší obytnou plochou než v rodinných domech:

	2000	2001	2002	2003	2004
Obytná plocha na 1 dokončený byt v m ²	64,9	68,0	76,2	61,7	80,0
Obytná plocha na 1 dokončený byt v m ² v rodinném domě	99,6	96,7	100,6	95,5	98,8

Graf 7 Dokončené byty ve stavbách pro bydlení

Při posouzení **regionálních rozdílů** bytové výstavby byl použit ukazatel dokončených bytů na 1 000 obyvatel. Jeho krajská hodnota (1,2 bytu) byla oproti republikové (2,5 bytu) v roce 2000 téměř poloviční a v roce 2004 prakticky třetinová (1,1 bytu kraj resp. 3,2 bytu ČR). Krajská intenzita roku 2004 byla rovněž nejnižší hodnotou mezi ostatními krajskými výsledky a do nejvyšší intenzity, které bylo dosaženo ve Středočeském kraji, jí chybělo 4,3 bytu.

Pro dlouhodobější porovnání bytové výstavby a její intenzity jsou v následující tabulce uvedeny čtyřleté úhrny dokončených bytů za období let 1997 až 2004. U obou změn úhrnů, tedy procenta nárůstu jak dokončených bytů, tak i v přepočtu na 1 000 obyvatel, byla krajská hodnota mírně nad polovinou hodnoty celorepublikové.

Tab. 4.2.5 Intenzita bytové výstavby podle okresů

	Dokončené byty				Dokončené byty na 1 000 obyvatel			
	úhrn za období		změna (rozdíl úhrnů)		úhrn za období		změna (rozdíl úhrnů)	
	1997 - 2000	2001 - 2004	absolutně	v %	1997 - 2000	2001 - 2004	absolutně	v %
Česká republika	87 881	111 444	23 563	26,8	8,5	10,9	2,4	28,2
Ústecký kraj	3 473	3 945	472	13,6	4,2	4,8	0,6	14,5
Děčín	725	782	57	7,9	5,4	5,8	0,4	7,9
Chomutov	415	657	242	58,3	3,3	5,3	2,0	59,0
Litoměřice	695	831	136	19,6	6,1	7,3	1,2	19,1
Louny	533	425	-108	-20,3	6,2	4,9	-1,3	-20,2
Most	281	274	-7	-2,5	2,4	2,3	0,0	-0,3
Teplice	456	539	83	18,2	3,5	4,3	0,7	20,8
Ústí n. Labem	368	437	69	18,8	3,1	3,7	0,6	19,8

V rámci Ústeckého kraje byla největší intenzita bytové výstavby zaznamenána v okrese Litoměřice, a to nejen v roce 2004 (2,0 bytu), ale i v úhrnu let 2001 až 2004. Na naopak nejnižší intenzitu bytové výstavby ukázaly jak hodnoty jednotlivých let, tak i obou čtyřletých úhrnů v okrese Most, tedy v okrese, pro který byla v minulosti typická velmi intenzivní bytová výstavba (podpora hornictví), ale v současnosti s nejhorší situací na trhu práce v ČR. Přehled intenzity bytové výstavby **v jednotlivých obvodech obcí s rozšířenou působností** je uveden v přílohové tabulce č. 6. Po celé hodnocené období měl Ústecký kraj 354 obcí, následující přehled obsahuje údaje o podílu obcí na celkovém počtu obcí podle počtu dokončených bytů:

	2000	2001	2002	2003	2004
Podíl obcí na celkovém počtu obcí kraje					
- bez dokončeného bytu	52,8	57,6	62,7	62,1	52,5
- s 1 dokončeným bytem	19,2	16,7	14,1	16,1	17,5
- s více než 1 dokončeným bytem	28,0	25,7	23,2	21,8	29,9

4.3. Ekonomická aktivita

Ekonomická aktivita

Ekonomicky aktivní obyvatelstvo, tvořící pracovní sílu, jsou osoby patnáctileté a starší, které splňují požadavky na zařazení mezi zaměstnané a nezaměstnané. Z výběrového šetření pracovních sil (VŠPS) vyplývá, že pracovní potenciál kraje, který byl v roce 2000 tvořen 414,7 tisíci obyvateli, se během hodnocených pěti let nevyvíjel jednoznačným směrem. Zatímco pro roky 2001 až 2003 byl pro Ústecký kraj typický postupný pokles počtu ekonomicky aktivních, a to až na 405,9 tisíce osob v roce 2003, rok 2004 byl naopak ve znamení výrazného meziročního nárůstu těchto osob, a to o 12,8 tisíce osob. Souvislosti lze najít především v následujících skutečnostech. Jedná se jednak o postupný nárůst obyvatelstva ve věku 15 a více let, jehož počet se po prvotním poklesu v roce 2001 celkově do roku 2004 ve srovnání s rokem 2000 zvýšil o 3,9 tisíce osob. Dalším důvodem byl vývoj počtu osob ekonomicky neaktivních, jejichž stavy sice do roku 2003 rostly (průměrným ročním tempem 1,2 %), ale v roce 2004 se dostaly opět na úroveň roku 2000, neboť jejich počet mezi roky 2003 a 2004 klesl o více než 10 tisíc osob.

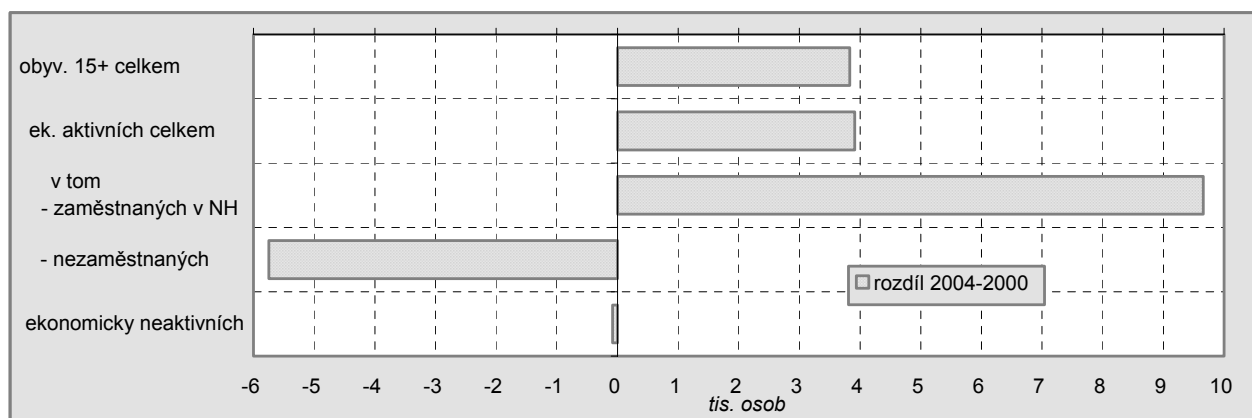
Tab. 4.3.1 Ekonomická aktivita (VŠPS)

	2000	2001	2002	2003	2004	Změna v %	
						2004/2000	průměrná roční
Obyvatelstvo ve věku 15 a více let celkem (tis. osob)	685,6	682,0	684,1	686,9	689,5	0,6	0,1
v tom:							
ekonomicky aktivní	414,7	416,9	410,1	405,9	418,6	0,9	0,2
v tom:							
zaměstnaní v NH	348,5	361,4	357,8	353,1	358,1	2,8	0,7
nezaměstnaní	66,3	55,5	52,3	52,7	60,5	-8,7	-2,2
ekonomicky neaktivní	270,9	265,1	274,0	281,0	270,8	0,0	0,0
Míra ekonomické aktivity celkem (%)	60,5	61,1	59,9	59,1	60,7	¹⁾ 0,2	x
z toho ve věku:							
15 - 19 let	17,8	15,4	17,5	15,2	12,7	¹⁾ -5,1	x
20 - 24 let	71,1	72,2	65,8	67,7	63,2	¹⁾ -7,9	x
35 - 39 let	91,7	91,9	88,4	91,3	93,4	¹⁾ 1,7	x
45 - 49 let	90,6	91,2	89,7	87,0	90,2	¹⁾ -0,4	x
60 - 64 let	15,5	13,4	15,4	17,2	18,6	¹⁾ 3,1	x
v tom podle vzdělání:							
základní a bez vzdělání	37,4	32,8	34,9	38,6	40,8	¹⁾ 3,4	x
střední bez maturity	80,5	81,5	77,4	78,1	77,4	¹⁾ -3,0	x
střední s maturitou	80,6	80,5	79,4	76,9	75,9	¹⁾ -4,7	x
vysokoškolské	86,0	83,5	76,2	79,1	80,4	¹⁾ -5,6	x
Obecná míra nezaměstnanosti (%)	16,0	13,3	12,7	13,0	14,5	¹⁾ -1,5	x
z toho ženy	18,4	15,6	15,0	15,7	15,1	¹⁾ -3,2	x

¹⁾ rozdíl 2004 - 2000 v bodech

Odlišný byl v jednotlivých letech vývoj počtu **ekonomicky aktivního obyvatelstva podle pohlaví**. Zatímco ekonomicky aktivních mužů ubývalo v letech 2000 až 2002 (- 8 tisíc mužů) a v následujících dvou letech opět pozvolna jejich počet rostl (+ 3,4 tisíce mužů), počet ekonomicky aktivních žen kolísal od počátečního počtu 176 tisíc žen v roce 2000 přes minimum 174,1 v roce 2003 a maxima bylo dosaženo v roce 2004 díky výraznému meziročnímu nárůstu o více jak 10 tisíc žen. Výsledný celkový přírůstek ekonomicky aktivních proti roku 2000 (+ 3,9 tisíce osob) tak celý způsobil nárůst počtu ekonomicky aktivních žen (+ 8,6 tisíce žen) při současném poklesu počtu ekonomicky aktivních mužů (- 4,7 tisíce mužů). Příčinou výše uvedeného přírůstku ekonomicky aktivních žen mezi roky 2000 a 2004 byl pokles o více jak 6 tisíc ekonomicky neaktivních žen při současném více jak dvoutisícovém nárůstu žen 15letých a starších. Podíl ekonomicky aktivních žen na celkovém počtu ekonomicky aktivních se přitom zvýšil ze 42,4 % v roce 2000 na 44,1 % v roce 2004.

Graf 8 Obyvatelstvo ve věku 15 a více let podle ekonomické aktivity (VŠPS)

Převažující složka ekonomicky aktivních, tj. **zaměstnaní v národním hospodářství** (dále NH), svým vývojem během hodnoceného období odrážela nejen pohyb celkového počtu ekonomicky aktivních, ale především změny v počtu nezaměstnaných. Podle výsledků VŠPS byl v roce 2004 zjištěn téměř o 10 tisíc osob vyšší počet zaměstnaných v NH než v roce 2000, což znamená průměrnou roční změnu o 0,7 %. Podíl nezaměstnaných na celkovém počtu ekonomicky aktivních klesl sice ze 16,0 % v roce 2000 na 14,5 % v roce 2004, stále však tato hodnota (stejná byla zaznamenána ještě v Moravskoslezském kraji) představovala nejvyšší podíl mezi kraji v rámci celé České republiky a výrazně tak překročila i celorepublikový údaj ve výši 8,3 %.

Ve struktuře zaměstnaných v NH podle pohlaví převažují sice stále muži, ale podíl žen na celkovém počtu zaměstnaných v NH stoupl od roku 2000 ze 41,2 % na 43,7 % v roce 2004, neboť zatímco počet zaměstnaných žen vzrostl o 13 tisíc žen, u mužů byl zaznamenán naopak pokles o více jak 3 tisíce mužů. Tato skutečnost může mít svou příčinu v postupujícím procesu restrukturalizace průmyslu v pánevních okresech, doprovázeném rostoucí nezaměstnaností, která postihuje především muže, dříve pracující právě v těžkém průmyslu (podrobněji viz dále v oddíle nezaměstnanost).

Z hlediska složení zaměstnaných v NH podle věku je v Ústeckém kraji zřejmý od roku 2000 postupný pokles počtu osob ve věku 15 až 29 let (do roku 2004 - 14,2 %), což je vlastně i odrazem vývoje příslušné věkové skupiny obyvatelstva celkem. V rámci uvedené věkové skupiny došlo totiž během hodnoceného období i v celé populaci k posunu ještě poměrně silných populačních ročníků ze 70. let (v roce 2000 především 25 až 29letých) do vyšší věkové kategorie a počet osob (15 až 29 let) celkem klesl o 8,0 %, tj. o 16 tisíc osob. Naopak v dalších vyšších věkových kategoriích zaměstnaných v NH se počty osob za hodnocených 5 let zvýšily, z toho nejvýrazněji ve věku od 60 let výše (téměř o čtvrtinu proti roku 2000). Příčinu je možno spatřit jednak v nárůstu osob uvedené věkové skupiny celkem (+ 6,8 %) a jednak v postupném posunování hranice odchodu do důchodu v průběhu let 1996 až 2006, což má za následek prodlužující se dobu zařazení i do skupiny ekonomicky aktivních a pozdější přechod těchto osob do kategorie ekonomicky neaktivních.

Následující přehled ukazuje vývoj stavů **zaměstnaných v NH podle vzdělání** (tisíce osob) v Ústeckém kraji, z něhož vyplývá především nárůst osob, majících střední vzdělání s maturitou:

	2000	2001	2002	2003	2004	Změna 2004/2000 v %
Základní vzdělání a bez vzdělání	38,3	38,9	33,6	35,5	34,1	-10,9
Střední bez maturity	170,0	175,5	172,2	176,7	169,1	-0,5
Střední s maturitou	112,3	120,6	121,3	114,9	127,3	13,4
Vysokoškolské	27,9	26,4	30,3	25,4	27,4	-1,7

Největší podíl však po celé hodnocené období připadal na zaměstnané se středním vzděláním bez maturity, kterých byla téměř polovina z celkového počtu zaměstnaných v NH, naopak nejmenší část tvořily osoby se vzděláním vysokoškolským (7,7 % v roce 2004).

Podle odvětvové klasifikace ekonomických činností (odvětví) byl v roce 2004 největší nárůst zaměstnaných v NH v Ústeckém kraji zaznamenán u odvětví obchodu, oprav motorových vozidel a spotřebního zboží (+ 53,3 % proti roku 2000) a dále u odvětví ubytování a stravování (+ 50,1 % proti roku 2000). Největší úbytek osob (posuzováno v souhrnu prakticky na polovinu) postihl odvětví zemědělství, myslivost, lesnictví, rybolov, chov ryb a související činnosti. Zatímco v těchto odvětvích v roce 2000 bylo zaměstnáno celkem

téměř 15,5 tisíc osob, v roce 2004 se jednalo o necelých 8 tisíc osob. Co se týče podílu osob v jednotlivých odvětvích, po celé hodnocené období nejvíce zaměstnaných v NH pracovalo ve zpracovatelském průmyslu (téměř čtvrtina). Další výrazný podíl na celkovém počtu zaměstnaných v NH připadá na odvětví, zahrnující obchod, opravy motorových vozidel a spotřebního zboží (v roce 2004 16,5 %) a u tohoto odvětví došlo také k nejvyššímu nárůstu proti roku 2000, a to o 5,4 procentního bodu.

Přehled o vývoji v souhrnu základních skupin odvětví, tedy **sektorů**, v Ústeckém kraji poskytuje následující tabulka.

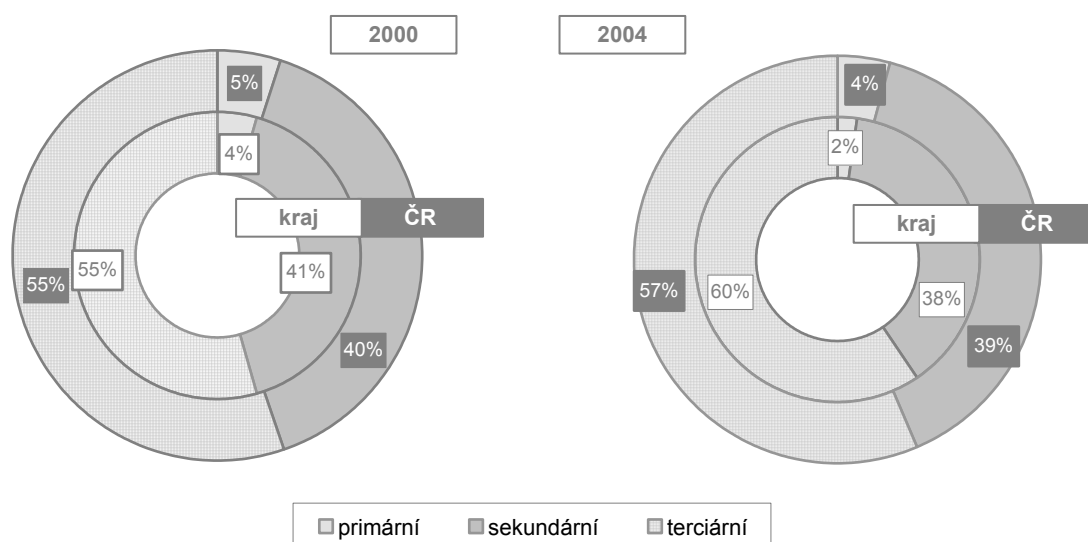
Tab. 4.3.2 Struktura zaměstnanosti podle sektorů (VŠPS)

	2000	2001	2002	2003	2004	Rozdíl 2004 - 2000
Zaměstnaní celkem (tis. osob)	348	361	358	353	358	9,7
v tom v sektoru (%):						
primárním	4,4	3,5	3,5	3,4	2,2	¹⁾ -2,2
sekundárním	41,1	43,1	41,2	40,0	38,4	¹⁾ -2,7
terciárním	54,5	53,4	55,3	56,6	59,3	¹⁾ 4,8

¹⁾ rozdíl 2004 - 2000 v bodech

Ze srovnání s celorepublikovými údaji za rok 2004 vyplývá nižší podíl zaměstnaných v primárním (- 2,1 procentního bodu) i v sekundárním (- 0,8 procentního bodu) sektoru a naopak o téměř 3 procentní body vyšší podíl u terciárního sektoru. Porovnání v čase v obou mezních letech hodnoceného období je znázorněno v následujícím grafu.

Graf 9 Struktura zaměstnanosti podle hlavních sektorů

Ekonomicky neaktivní obyvatelstvo v Ústeckém kraji představovalo po celé hodnocené období přibližně dvě pětiny obyvatelstva ve věku 15 let a staršího. Absolutní počty ekonomicky neaktivních v jednotlivých letech sice kolísaly a jejich nejvyšší počet byl vykázán v roce 2003, ale v roce 2004 byly prakticky shodné s výchozím rokem srovnání. Ve struktuře ekonomicky neaktivních obyvatel největší podíl, přes 60 %, připadá na důchodce, ve srovnání s rokem 2000 byl však zaznamenán pokles jejich podílu (- 1,6 %). Další velkou část ekonomicky neaktivních tvoří osoby, připravující se na povolání (žáci základních škol 15ti letí a starší, učni a studující středních a vysokých škol), jejich podíl na celkovém počtu ekonomicky neaktivních přesahuje 20 %. V rámci výše uvedené skupiny osob se od roku 2000 nejvíce zvýšil podíl u studujících na střední škole (+ 1,3 %), u učňů došlo k poklesu o 0,8 % a trvale se meziročně snižoval podíl žáků základní školy.

Podle věku představují téměř polovinu ekonomicky neaktivních osob 15ti letých a starších osoby ve věku 60 a více let, což je logický důsledek odchodů do důchodu a téměř třetinu tvoří osoby ve věku 15 až 29 let, zde se většinou jedná o osoby připravující se na povolání a u žen této věkové kategorie připadá ještě v úvahu důvod mateřství a péče o rodinu.

Podle pohlaví byl u obou skupin zaznamenán, vždy ve vztahu k celkovým počtům mužů či žen, pokles podílu důchodců (muži – 3,3 %, ženy – 0,8 %), u mužů došlo k nárůstu podílu studujících jak na střední (+ 3,9 %), tak i na vysoké (+ 2,4 %) škole, zatímco u žen zůstaly podíly osob na jednotlivých školách prakticky

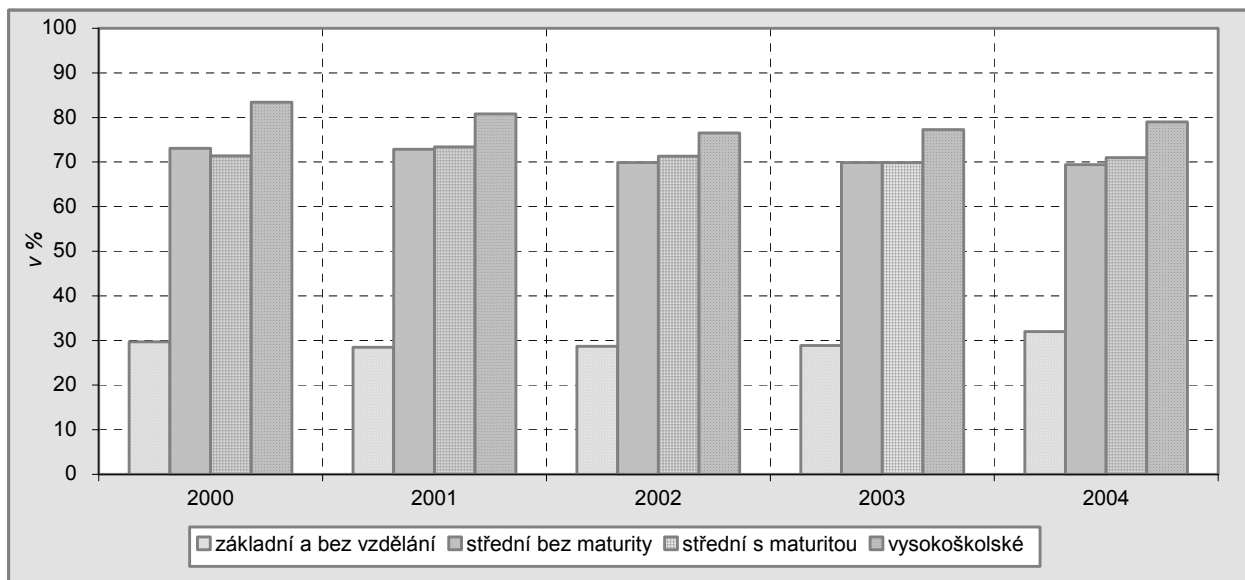
neměnné. Doménou žen zůstává stále ekonomická neaktivita z důvodu péče o rodinu a domácnost a rodičovská dovolená. Během hodnocených let se však změnil podíl žen, věnujících se péči o rodinu a o domácnost na celkovém počtu ekonomicky neaktivních žen ze 6,0 % v roce 2000 na 10,4 % v roce 2004, u rodičovské dovolené tomu bylo naopak (z 11,5 % v roce 2000 na 6,9 % v roce 2004).

Na základě údajů, zjištěných VŠPS, stanovuje ČSÚ tzv. **obecnou míru nezaměstnanosti**. Míra nezaměstnanosti je v tomto případě vyjádřena jako **podíl nezaměstnaných podle VŠPS na součtu těchto nezaměstnaných a zaměstnaných dle VŠPS**. Tato míra je u nás méně známá či frekventovaná, používá se hlavně pro mezinárodní srovnávání a je zjišťována jak v zemích EU, tak zemích kandidátských. Toto šetření o nezaměstnanosti se provádí podle metodiky ILO (Mezinárodní organizace práce) a požadavků Eurostatu, kdy za nezaměstnané se považují pouze osoby, které ve zkoumaném období neměly žádné zaměstnání, neodpracovaly ani jednu hodinu za mzdu nebo odměnu a aktivně hledaly práci, do které byly schopny nastoupit nejpozději do dvou týdnů. Mezi nezaměstnané se tedy podle této metodiky nepočítají například lidé zařazení v rekvalifikaci, ženy na mateřské dovolené, osoby na nemocenských dávkách nebo ti, kteří jsou ve výkonu trestu nebo vojenské služby. Naproti tomu Ministerstvo práce a sociálních věcí (dále MPSV) zjišťuje a zveřejňuje tzv. **registrovanou míru nezaměstnanosti**, která je počítána jako **podíl neumístěných uchazečů o zaměstnání registrovaných úřadem práce k disponibilní pracovní síle**. MPSV vychází ze statistik úřadů práce a jako nezaměstnané uvádí ty, kteří se na úřadech práce jakožto nezaměstnaní zaregistrují (podrobněji viz dále v oddíle nezaměstnanost).

Podle metodiky VŠPS se obecná míra nezaměstnanosti v Ústeckém kraji sice snížila o 1,5 procentního bodu proti hodnotě roku 2000 (16,0 %), ale její výše 14,5 % v roce 2004 představovala (shodně s údajem za Moravskoslezský kraj) nejhorší hodnotu mezi kraji České republiky. Proti republikovému průměru za rok 2004 tak byla hodnota za Ústecký kraj vyšší o 6,2 % a nejnižší údaj, který již tradičně vykazuje Hlavní město Praha, překročila dokonce o více jak 10 %. Obecná míra nezaměstnanosti byla po celé hodnocené období vyšší u žen, ale zatímco u mužů zůstala prakticky na úrovni roku 2000 (14 %), u žen došlo k výraznému poklesu z 18,4 % v roce 2000 na 15,1 % v roce 2004.

Míra ekonomické aktivity, vyjadřující podíl pracovní síly na počtu všech osob starších 15 let, vykazala v Ústeckém kraji v obou mezních letech období téměř shodnou výši (60,5 % resp. 60,7 %). Vývoj míry ekonomické aktivity podle věku je přehledně uveden výše v tab. 4.3.1 a podle vzdělání v následujícím grafu.

Graf 10 Míra ekonomické aktivity obyvatelstva ve věku 15 a více let podle vzdělání (VŠPS)

Rozdílná je míra ekonomické aktivity podle vzdělání u jednotlivých pohlaví, u mužů jsou vždy hodnoty vyšší. Největší rozdíl v roce 2004 činil zhruba 20 % u vzdělání středního bez maturity (muži 77,4 %, ženy 57,2 %), nejvíce se naopak hodnoty ekonomické aktivity u obou pohlaví vyrovnávají u osob se vzděláním vysokoškolským (přibližně 80,0 %). Obecně tak platí, že se snižujícím se stupněm vzdělání klesá i míra ekonomické aktivity skupiny obyvatelstva s odpovídajícím druhem vzdělání.

Rovněž podle věku jsou mezi oběma pohlavími odlišnosti v míře ekonomické aktivity. Na rozdíl od vzdělanostní struktury, která byla po celé hodnocené období v Ústeckém kraji prakticky na stejné úrovni, u některých věkových kategorií došlo k výrazným změnám. Jedná se především o skupinu mladistvých a absolventů, u které došlo proti roku 2000 ke snížení ekonomické aktivity celkově téměř na polovinu, přitom u mužů se jednalo o více než 50% pokles. Příčinu lze spatřit například v poklesu celkového počtu osob ve věku 15 až 19 let (- 3,1 %), částečně v nárůstu počtu nezaměstnaných do 19 let (+ 60 %) a v neposlední

řadě i v prodlužování doby přípravy na povolání. Od 20. roku věku je výrazně vyšší ekonomická aktivita mužů (ženy se věnují mateřským povinnostem) a již od 25 let se míra ekonomické aktivity mužů pohybovala po celých pět let okolo 90 % hranice dané věkové skupiny mužů. Ženy se k této míře ekonomické aktivity přibližovaly zhruba ve věku 35 let. Pokles nastává u obou pohlaví přibližně po 55. roku věku, výraznější je opět u žen, u kterých klesá téměř na polovinu (v roce 2004 43,8 % ekonomicky aktivních žen ve věku 55 až 59 let) vzhledem k možnosti dřívějšího odchodu do důchodu, zatímco u mužů se pohybuje ještě okolo 80 %.

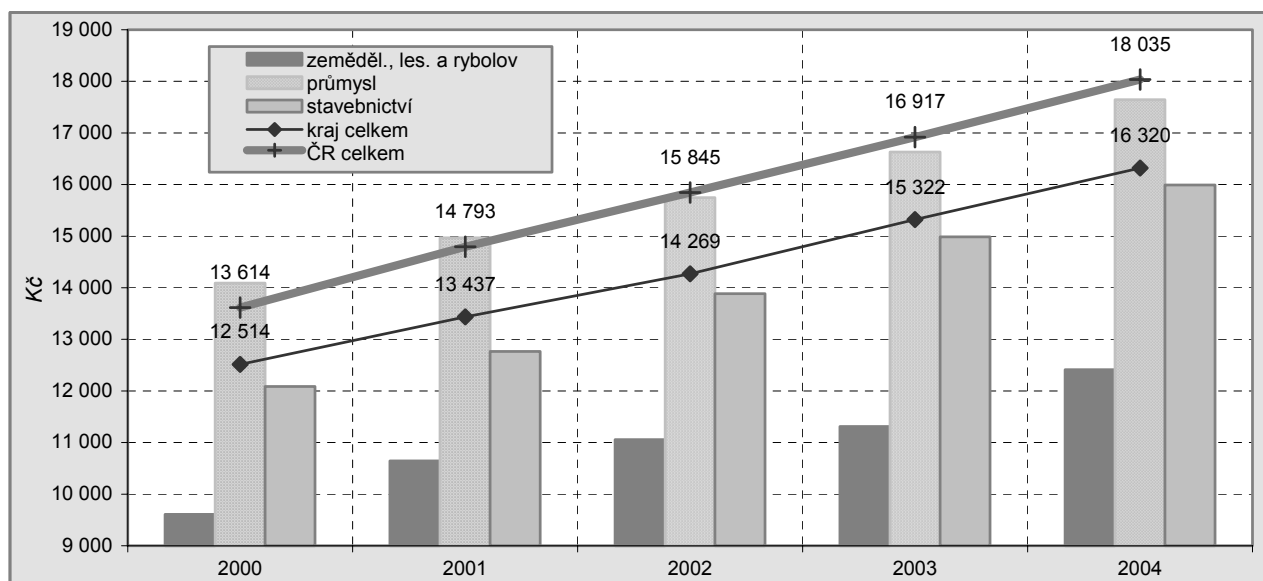
Zaměstnanci a mzdy

Data, ze kterých vychází porovnání zaměstnanosti a mezd, jsou zjišťována podnikovou metodou, to znamená, že všichni zaměstnanci jsou zahrnuti do zpracování podle sídla podniku bez ohledu na místo pracoviště. **Počet zaměstnanců** v ekonomických subjektech s dvaceti a více zaměstnanci se sídlem na území Ústeckého kraje činil k 31. 12. 2004 celkem 185 509 fyzických osob. Proti roku 2000 se celkový počet zaměstnanců v našem kraji snížil o více jak tři procenta při průměrné roční změně – 0,8 %. Zatímco v roce 2000 pracovalo nejvíce zaměstnanců v okrese Most (19 % zaměstnanců kraje), během hodnocených pěti let právě zde došlo v důsledku restrukturalizace těžebního průmyslu a s tím související rostoucí nezaměstnaností k nejrychlejšímu úbytku zaměstnanců (- 11,9 %). Nejvyšší podíl tak připadl v roce 2004 okresu Ústí nad Labem, kde byl také zaznamenán nejrychlejší nárůst zaměstnaných od roku 2000 (+ 7,5 %), ve většině ostatních okresů kraje však počty zaměstnaných oproti roku 2000 poklesly, vývoj zaměstnanosti v kraji mezi lety 2000 a 2004 tak do jisté míry koresponduje s celorepublikovým vývojem.

Struktura zaměstnanosti podle odvětví se sice během hodnocených let zásadně nezměnila, největší podíl připadal stále odvětví průmyslu (více jak 40 %), ale v rámci základních tří skupin průmyslových odvětví se od roku 2000 nejvíce snížil počet zaměstnaných u skupiny dobývání nerostných surovin (- 30,1 %) především v souvislosti s útlumem těžby v Podkrušnohorské oblasti. Celkový pokles počtu zaměstnanců tohoto odvětví představoval téměř tři čtvrtiny poklesu zaměstnanců v průmyslu (- 6 016 osob, tj. téměř o 7 %). Z dalších početně významnějších odvětví zaznamenala výraznější pokles počtu zaměstnanců ještě odvětví zemědělství (- 27 %) a stavebnictví (- 12,3 %). Pro srovnání, během sledovaného období v úhrnu za Českou republiku počet zaměstnanců klesl v zemědělství o 21 %, v průmyslu o 4 % a ve stavebnictví o 13 %. Počet zaměstnanců stoupl například v odvětví obchod, opravy motorových vozidel (kraj + 9,9 %, ČR + 15,8 %), naopak odlišný vývoj zaměstnanosti byl v odvětví ubytování a stravování (kraj – 23,2 %, ČR + 16 %).

Průměrné mzdy zaměstnanců jsou zpracovávány v podnikatelské sféře za ekonomické subjekty s 20 a více zaměstnanci, v peněžnictví, pojišťovnictví a nepodnikatelské sféře bez ohledu na počet zaměstnanců. Územní třídění je provedeno podle sídla vykazujícího ekonomického subjektu - tzv. podniková metoda. Do odvětví (OKEČ) jsou údaje zařazovány podle převažující činnosti podniku. Ve sledovaném pětiletém období se **průměrná hrubá měsíční mzda** zaměstnanců kraje (na fyzické osoby) zvýšila o 30,4 % při průměrném meziročním navyšování o téměř 7 % a v roce 2004 dosáhla 16 320 Kč.

Graf 11 Průměrná hrubá měsíční mzda (fyzické osoby)

Výrazněji nad hranicí 20 000 Kč se v roce 2004 v Ústeckém kraji pohybovaly mzdy jen v některých odvětvích průmyslové výroby, např. v odvětví výroba kovů včetně hutního zpracování, výroba koksu, jaderných paliv a výroba elektřiny plynu a vody. Vyšší než průměrnou mzdu kraje pobírali i zaměstnanci subjektů v odvětví

peněžnictví a pojišťovnictví (18 424 Kč v roce 2004). Naproti tomu mzda zaměstnanců v oděvním průmyslu dosahovala v roce 2004 pouze poloviční výše krajského průměru.

V porovnání s ostatními kraji zaujímal Ústecký kraj v roce 2004 s průměrnou mzdou 16 320 Kč páté místo (stejně jako v roce 2000), za nejvyšší průměrnou mzdou (Hlavní město Praha) zaostávala krajská hodnota o více než 6 tisíc Kč, nejnižší mzdu (Karlovarský kraj) naopak přesahovala zhruba o 900,- Kč. Zaměstnanec našeho kraje tak pobíral v roce 2004 necelých 91 % průměrné hrubé měsíční mzdy v České republice, která činila 18 035 Kč.

Porovnání průměrných mezd z územního hlediska jak v rámci kraje, tak i ve vztahu k celorepublikovým hodnotám poskytuje přehledně následující tabulka.

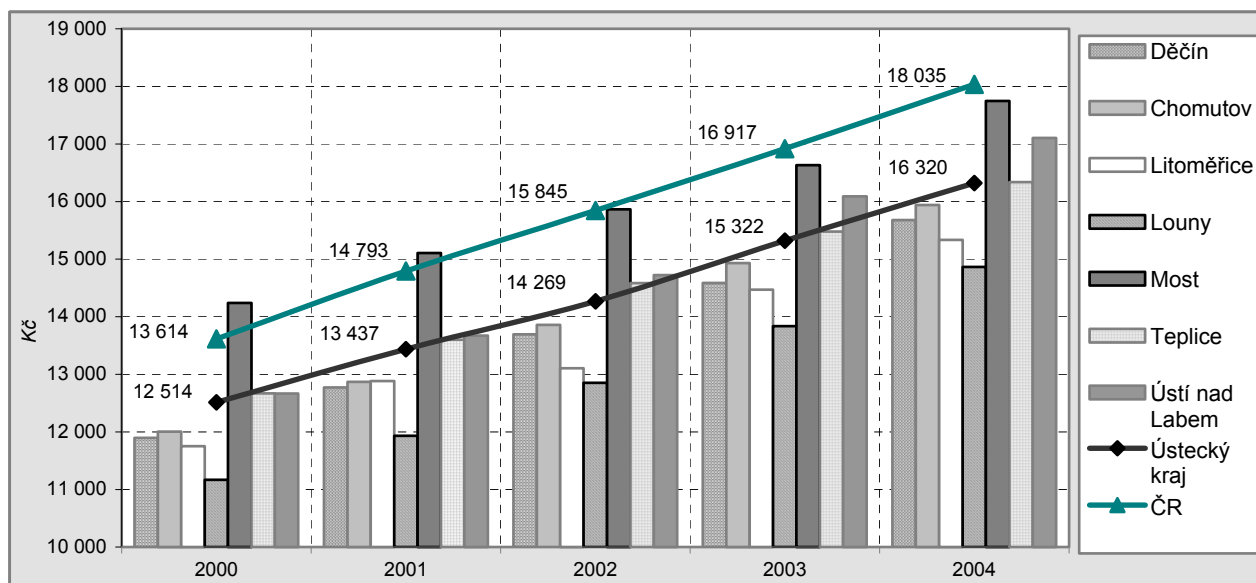
Tab. 4.3.3 Průměrné mzdy podle okresů^{*)}

	Průměrný evidenční počet zaměstnanců v roce 2004 (fyz. osoby)	Průměrná měsíční mzda zaměstnance (Kč)		Změna v %		Rozdíl oproti průměru			
		2000	2004	2004/2000	průměrná roční	kraje (%)		ČR (%)	
						2000	2004	2000	2004
Česká republika	3 198 854	13 614	18 035	32,5	7,3	x	x	x	x
Ústecký kraj	185 509	12 514	16 320	30,4	6,9	x	x	-8,1	-9,5
Děčín	28 978	11 899	15 678	31,8	7,1	-4,9	-3,9	-12,6	-13,1
Chomutov	27 279	12 006	15 942	32,8	7,3	-4,1	-2,3	-11,8	-11,6
Litoměřice	23 557	11 751	15 334	30,5	6,9	-6,1	-6,0	-13,7	-15,0
Louny	13 816	11 168	14 865	33,1	7,4	-10,8	-8,9	-18,0	-17,6
Most	31 860	14 239	17 745	24,6	5,7	13,8	8,7	4,6	-1,6
Teplice	26 536	12 672	16 337	28,9	6,6	1,3	0,1	-6,9	-9,4
Ústí n. Labem	33 483	12 667	17 106	35,0	7,8	1,2	4,8	-7,0	-5,2

^{*)} subjekty se sídlem na území (bez podniků do 20 zaměstnanců)

Nejrychleji v kraji rostly průměrné mzdy v okrese Ústí nad Labem, jejich průměrný roční nárůst předstihl dokonce o 0,5 procentního bodu republikové tempo růstu. Ač nejvyšší v kraji, co se týče absolutní hodnoty, rostly však nejpomaleji průměrné mzdy v okrese Most. Zatímco v roce 2000 přesahovaly velice výrazně celokrajský průměr a jako jediné v kraji byly vyšší i oproti průměru republikovému, v roce 2004 sice stále krajskou hodnotu překračují, ale na průměrnou hodnotu České republiky již nedosáhly, stejně jako všechny ostatní okresní průměrné mzdy.

Graf 12 Průměrná hrubá měsíční mzda podle okresů (fyzické osoby)

Dojíždka za prací

Významné změny ve společenské a ekonomické oblasti (restrukturalizace průmyslu, privatizace a rozvoj soukromého podnikání, vstup zahraničních investorů, rozvoj individuální dopravy, rozdílná kvalita dopravní infrastruktury apod.) se odrazily i v dojíždce a vyjíždce za prací.

Celkový počet osob vyjíždějících za prací mimo obec svého bydliště se v porovnání s rokem 1991 snížil (dojíždějící - 16,5 %, vyjíždějící - 8,4 %) a to rovnoměrně u mužů i žen. Záporné **saldo dojížděky** vzrostlo za posledních deset let více než 3,8krát, z toho u mužů více než 4krát a u žen více než 3krát. Počet vyjíždějících z obce nad počtem dojíždějících do obce za prací převažoval téměř ve všech okresech kraje s výjimkou okresu Most a Ústí nad Labem, v dlouhodobém pohledu se i v těchto okresech kladné číslo bilance snižuje.

Tab. 4.3.4 Dojížděka za prací podle okresů

	Dojíždějící do obce			Vyjíždějící z obce			Rozdíl dojíždějící - vyjíždějící		
	celkem	muži	ženy	celkem	muži	ženy	celkem	muži	ženy
Kraj celkem	121 026	74 940	46 086	136 440	85 593	50 847	-15 414	-10 653	-4 761
Děčín	15 422	9 354	6 068	19 372	11 946	7 426	-3 950	-2 592	-1 358
Chomutov	17 101	10 539	6 562	21 652	13 933	7 719	-4 551	-3 394	-1 157
Litoměřice	20 742	12 375	8 367	25 009	15 314	9 695	-4 267	-2 939	-1 328
Louny	12 533	7 725	4 808	16 422	10 529	5 893	-3 889	-2 804	-1 085
Most	18 105	12 059	6 046	15 953	10 220	5 733	2 152	1 839	313
Teplice	22 472	13 733	8 739	25 251	15 690	9 561	-2 779	-1 957	-822
Ústí nad Labem	14 651	9 155	5 496	12 781	7 961	4 820	1 870	1 194	676

Vývoj ve společnosti se odrazil ve změně struktury vyjíždějících za prací – pokles cestujících v rámci okresu a navýšení meziokresních a zejména pak mezikrajových přesunů, které vzrostly téměř dvojnásobně a znamenaly druhou nejvyšší úroveň v ČR. Téměř trojnásobně vzrostla vyjížděka do zahraničí. Projevil se vliv větší nabídky pracovních příležitostí ve větších městech, zvětšila se ochota dojíždět na delší vzdálenosti díky nárůstu meziregionální mzdové diferenciace. Zvýšila se **nedenní forma dojížděky** z častějším využíváním přechodných pobytů (ze 7,4 % v roce 1991 na 20 % v roce 2001 z počtu vyjíždějících mimo obec).

Intenzita vyjížděky za prací, měřená podílem vyjíždějících zaměstnaných osob z obce bydliště na celkovém počtu zaměstnaných, vzrostla v porovnání s rokem 1991 o 4,4 p.b. a to i přesto, že celkový počet zaměstnaných i vyjíždějících z obce poklesl, jak ukazuje následující přehled:

Ústecký kraj	Zaměstnaní celkem (v r.1991 ek. aktivní)	Vyjíždějící z obce celkem	Intenzita vyjížděky v %
1991	443 086	148 985	33,6
2001	358 582	136 440	38,0

Porovnání s rokem 1991 ovlivňuje největší měrou změna „základny“, která tvoří zdroj vyjíždějících, tzn. počet zaměstnaných, který za deset let poklesl zhruba o 85 tisíc. Zhruba dvě třetiny rozdílu jsou tvořeny metodickými změnami. Do počtu zaměstnaných nejsou v roce 2001 započtení nezaměstnaní (jejich počet vzrostl z 11 tis. na 66 tis.), pracující studenti a učni a ženy na tzv. další mateřské dovolené.

Tab. 4.3.5 Intenzita vyjížděky a obsazená pracovní místa podle okresů

	Podíl vyjíždějících zaměstnaných osob z obce bydliště (%)			Obsazená pracovní místa			Obsazená pracovní místa na 1 000 zaměstnaných ¹⁾		
	celkem	muži	ženy	celkem	muži	ženy	celkem	muži	ženy
Kraj celkem	38,0	43,3	31,6	343 168	186 900	156 268	957	946	970
Děčín	32,4	36,2	27,7	55 822	30 416	25 406	934	921	949
Chomutov	39,9	47,0	31,4	49 653	26 234	23 419	916	885	953
Litoměřice	48,8	53,3	43,1	46 993	25 816	21 177	917	898	941
Louny	44,0	50,2	36,0	33 434	18 165	15 269	896	866	934
Most	32,6	38,4	25,7	51 125	28 466	22 659	1 044	1 069	1 014
Teplice	47,0	52,7	39,8	50 976	27 796	23 180	948	934	966
Ústí nad Labem	24,0	27,6	19,7	55 165	30 007	25 158	1 035	1 041	1 028

¹⁾ bydlících na příslušném území

Pojem **obsazená pracovní místa** je součtem počtu zaměstnaných osob bydlících v příslušného regionu a salda dojížděky. V přepočtu na 1 000 zaměstnaných (bydlících v regionu) vyjadřuje schopnost uspokojit poptávku „místních“ obyvatel po práci, tzn. saldo pracovní dojížděky. Z pozice okresů nabízí nejvíce pracovních příležitostí Most a Ústí nad Labem, kde hodnota překračuje tisícovou hranici, tzn. že dosahuje kladné bilance. Z tohoto pohledu je nejhorší situace v okrese Louny (896).

Obsazená pracovní místa na 1 000 zaměstnaných obyvatel bydlících v kraji (okrese) podle dosaženého stupně vzdělání:

Nejvyšší ukončené vzdělání	Kraj celkem	DC	CV	LT	okresy LN	MO	TP	UL
základní a bez vzdělání	977	957	935	976	937	1 052	964	1 023
učňovské a střední bez mat.	965	941	914	929	913	1 073	959	1 031
střední s mat. a vyšší	947	923	915	895	877	1 016	938	1 042
vysokoškolské	931	903	912	871	829	990	908	1 038

Z předchozího přehledu je patrné, že nejvíce pracovních příležitostí lidem se základním (vč. bez vzdělání) a s učňovským a středním vzděláním bez maturity nabízí v okrese Most. Středoškoláci s maturitou a vyšším vzděláním, vč. vysokoškolského mají nejvíce pracovních možností v ústeckém okrese. Naproti tomu nedostatek pracovních míst pro osoby se základním a učňovským vzděláním je v okresech Chomutov a Louny, tady rovněž nejhůře hledají uplatnění absolventi obou nejvyšších stupňů vzdělání.

V rámci kraje bylo stanoveno 19 největších **center dojížděky za prací**, z toho 16 sídel obcí s rozšířenou působností (ORP) a dále 3 města s vysokým počtem dojíždějících a s aktivním saldem celkové pracovní dojížděky (Dubí, Trmice a Štětí). Z pohledu dojíždějících podle odvětví má jednoznačně dominantní postavení průmysl ve všech stanovených centrech. Nejvyšší hodnoty dosahují centra v oblastech s rozvinutou průmyslovou výrobou, tzn. v okresech Chomutov, Most a Teplice.

Na základě zvolených kritérií bylo vytvořeno v kraji 16 **pracovních mikroregionů**, které jsou zhruba reprezentovány správním územím ORP. K mikroregionům Ústeckého kraje byly přiřazeny **4 obce z mikroregionů jiných krajů** - do mikroregionu Louny obce Kozojedy a Smilovice ze správního obvodu ORP Rakovník. Do pracovního regionu Podbořany patří obec Tis u Blatna ze správního obvodu Kralovice. Mikroregion Roudnice nad Labem se pracovně rozšířil ještě o obec Tuhaň ze SO ORP Česká Lípa. Naproti tomu u 4 obcí byla zjištěna **vazba k mikroregionům jiných krajů**. Do pracovního mikroregionu Česká Lípa mají pracovní spád obce Starý Šachov, Merboltice a Velká Bukovina ze správního obvodu ORP Děčín. Ze SO ORP Podbořany připadl do mikroregionu Karlovy Vary Podbořanský Rohozec.

V Ústeckém kraji bylo zaregistrováno téměř 12tis. vyjížděkových a více než 10,5tis. dojížděkových **směrových proudů za prací**. U obou jsou jednoznačně nejpočetněji zastoupeny proudy do 9 osob (více než 86 %). Počet vyjíždějících i dojíždějících v tomto proudu však tvoří pouze 15 – 16 %. S rostoucí velikostí proudů klesají jejich počty, avšak rostou počty osob. Nejvíce osob se přepravuje ve směrovém proudu 100 – 400 osob (zhruba 29 % dojíždějících i vyjíždějících). Toto konstatování platí pro většinu okresů, výjimkou jsou pouze chomutovský a mostecký okres, kde se více než 40 % osob přepravuje v meziobecních proudech nad 500 osob. Ve třech případech (u Mostu, Chomutova a Teplic) funguje významný **protisměrný pohyb** za prací (mezi oběma obcemi nad 500 osob v každém směru), z toho mezi Mostem a Litvínovem cestuje více než 2 tis. zaměstnaných v obou směrech a mezi Teplicemi a Dubím nad 1 tisíc osob.

Mimo kraj trvalého bydliště vyjíždí za prací 20 656 osob v rámci republiky a 1 342 do zahraničí. V porovnání s rokem 1991 se tento počet téměř zdvojnásobil. Do kraje dojíždí 6 584 zaměstnaných a **saldo mezikrajové dojížděky** (bez vyjížděky do zahraničí), tak dosahovalo záporné hodnoty – 14 072 osob. Kladné bilance dosáhl Ústecký kraj pouze v krajem Vysočina (+ 9 osob), Olomouckým (+ 14 osob), Zlínským (+ 71 osob) a Moravskoslezským (+ 122 osob).

Saldo meziokresní dojížděky v rámci kraje dosahuje kladné hodnoty pouze okres Most (+ 3 531 osob) a Ústí nad Labem (+ 2 913 osob). Nejvyšší záporná bilance je v okrese Chomutov (- 2 504 osob) a Teplice (- 1 420 osob). Se sousedními **okresy jiných krajů** měl okres Děčín s Českou Lípou pasivní saldo (- 700 osob). V okrese Litoměřice převýšil počet dojíždějících z okresu Česká Lípa o 44 osob počet vyjíždějících do tohoto okresu (kladné saldo), naopak zápornou bilanci dosahuje s okresy Mělník (- 599 osob) a Kladno (- 65 osob). Okres Louny sousedí se čtyřmi okresy jiných krajů, u třech převažuje počet vyjíždějících z okresu nad počtem, který do okresu Louny dojíždí, tzn. záporné saldo: Kladno (- 380 osob), Rakovník (- 117 osob) a Karlovy Vary (- 67 osob), kladné saldo má naopak s okresem Plzeň-sever (+ 25 osob). Okres Chomutov vykázal se svým sousedním okresem Karlovy Vary také záporné saldo (- 107 osob).

Saldo dojížděky u většiny **správních obvodů ORP** dosahuje záporné hodnoty, z toho nejvyšší je v SO ORP Teplice (- 4 343 osob) a Chomutov (- 3 659 osob). Aktivní saldo dojížděky mají v kraji pouze čtyři správní obvody ORP: Ústí nad Labem (+ 1 795 osob), Bílina (+ 1 470 osob), Most (+ 1 123 osob) a Litvínov (+786 osob).

Nezaměstnanost (podle MPSV)

Ústecký kraj patří po celou dobu vykazování a sledování údajů o nezaměstnanosti, tj. od roku 1990 mezi oblasti nezaměstnaností nejvíce postižené. Důvody počátečního období, kdy se jednalo hlavně o přechod od státního k soukromému vlastnictví a změny v odvětvové struktuře ekonomiky byly postupně v kraji umocněny ještě dopadem útlumu hlavních výrobních odvětví, především těžebního a těžkého průmyslu

a nedokončenou restrukturalizací, nepříznivou demografickou skladbou obyvatelstva, nižší úroveň vzdělání a nevyhovující kvalifikací, vysokým podílem malých obcí a s tím souvisejícími dopravními problémy při cestách za prací. Počínaje rokem 1995 vykazuje Ústecký kraj nepřetržitě nejvyšší **míru registrované nezaměstnanosti** ze všech krajů České republiky. Stejně tak tomu bylo i v období let 2000 až 2004, neboť míra registrované nezaměstnanosti v Ústeckém kraji přesahovala celorepublikové hodnoty a ke konci roku 2004 Ústecký kraj opět zůstal se svou téměř sedmnáctiprocentní mírou nezaměstnanosti (podle původní metodiky MPSV) na nejhorší pozici mezi kraji v České republice. Zatímco mezi roky 2000 a 2001 byl vzhledem k výraznějšímu meziročnímu nárůstu disponibilní pracovní síly (+ 3,7 %) oproti přírůstku uchazečů o zaměstnání (+ 1,7 %) zaznamenán v kraji mírný pokles míry nezaměstnanosti, její vývoj v následujících dvou letech byl ve znamení stoupajících hodnot. Krajské výsledky roku 2004 naopak ukázaly meziroční pokles způsobený protichůdným vývojem počtu disponibilních pracovních sil (+ 2,7 %) a počtu uchazečů o zaměstnání (- 3,9 %).

Míra registrované nezaměstnanosti podle nové metodiky, používané MPSV od 1. 7. 2004, vypočtená jako podíl dosažitelných uchazečů (jedná se o uchazeče o zaměstnání, kteří mohou bezprostředně nastoupit do zaměstnání při nabídce vhodného pracovního místa, tj. evidovaní nezaměstnaní, kteří nemají žádnou objektivní překážku pro přijetí zaměstnání) k disponibilní pracovní síle, činila v roce 2004 v kraji 15,85 %.

Tab. 4.3.6 Nezaměstnanost k 31. 12.

Zdroj: MPSV

	2000	2001	2002	2003	2004	Změna v %	
						2004/ 2000	průměrná roční
Uchazeči o zaměstnání celkem	66 572	67 720	74 135	76 499	73 493	10,4	2,5
z toho:							
ženy	33 147	33 849	37 044	38 038	36 995	11,6	2,8
občané se zdravotním postižením	7 236	7 696	8 374	8 937	9 000	24,4	5,6
absolventi a mladiství	8 141	7 697	6 521	6 460	5 215	-35,9	-10,5
Uchazeči o zaměstnání pobírající příspěvek v nezaměstnanosti	18 340	18 217	20 522	19 113	14 184	-22,7	-6,2
Míra registrované nezaměstnanosti (%) ¹⁾	16,15	15,83	17,13	17,94	16,93	²⁾ 0,8	x
Volná pracovní místa celkem	2 798	3 295	2 581	2 745	2 948	5,4	1,3
z toho pro občany se zdravotním postižením	98	58	60	79	53	-45,9	-14,2
Počet uchazečů na 1 volné pracovní místo	23,8	20,6	28,7	27,9	24,9	4,8	1,2

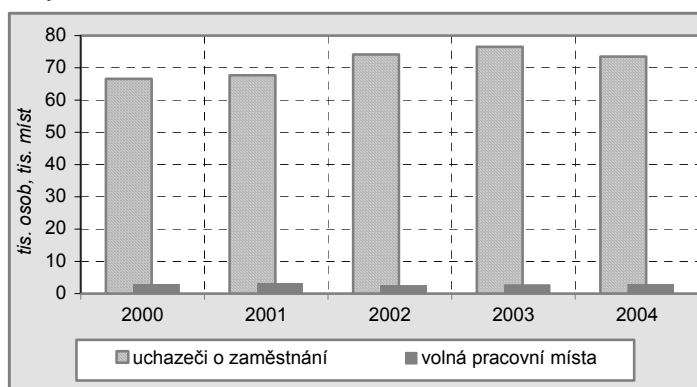
¹⁾ podle metodiky platné do 30. 6. 2004

²⁾ rozdíl 2004 - 2000 v bodech

Počet **uchazečů o zaměstnání** celkem v Ústeckém kraji trvale rostl až do roku 2003. Zatímco ke konci roku 2000 se jich na úřadech práce v kraji hlásilo 66 572 a ke konci roku 2003 to bylo již 76 499 nezaměstnaných,

Graf 13 Uchazeči o zaměstnání a volná pracovní místa

Zdroj: MPSV

15 – 24 let od roku 2000 do roku 2004 o více jak 11 %.

Závažná zůstává na trhu práce situace pro skupinu **osob se změněnou pracovní schopností** (dále ZPS), jejich počty se v kraji během hodnoceného období zvýšily téměř o čtvrtinu, naproti tomu počet volných pracovních míst pro osoby se ZPS klesl od roku 2000 prakticky na polovinu.

Ke konci roku 2004 bylo v Ústeckém kraji k dispozici zhruba o pět procent více **volných pracovních míst** proti roku 2000, jejich počet mírně roste od roku 2002. Vzhledem k tomuto nárůstu a poklesu celkového počtu uchazečů o zaměstnání v roce 2004 tak sice proti roku 2003 klesl i počet uchazečů na jedno volné pracovní místo, avšak stále se jedná o hodnotu překračující skutečnost roku 2000. U uchazečů se ZPS se jejich počet na volné pracovní místo vhodné pro osoby se ZPS více jak zdvojnásobil (rok 2000 74 osob, rok 2004 170 osob) a proti celorepublikové hodnotě (44 osob) je tak krajské číslo téměř čtyřnásobné.

V souvislosti s celkovým poklesem uchazečů o zaměstnání klesl v Ústeckém kraji i počet osob, pobírajících **příspěvek** před nástupem do zaměstnání a v roce 2004 tvořily necelou pětinu z celkového počtu neumístěných uchazečů o zaměstnání (v roce 2000 to bylo 27,5 %). Proti předchozímu roku klesl jejich počet o více jak čtvrtinu, což může být do jisté míry i odrazem nárůstu počtu osob dlouhodobě nezaměstnaných (především nad 24 měsíců), které již nemají nárok na dávku v nezaměstnanosti. Z celkového počtu 14 184 osob pobírajících příspěvek v nezaměstnanosti u více jak poloviny (52,2 %) osob nepřesahovala v roce 2004 pobíraná částka 3 500 Kč měsíčně, v roce 2000 se to týkalo dokonce více než tři čtvrtin všech osob pobírajících příspěvek v nezaměstnanosti.

Více než polovina z celkového počtu nezaměstnaných v Ústeckém kraji připadala v roce 2004 na **dlouhodobě nezaměstnané** s dobou nezaměstnanosti delší než 12 měsíců (v roce 2000 to bylo 46,2 %), přičemž nepřetržitý nárůst byl zaznamenán pouze u doby delší než 24 měsíců. Druhou nejpočetnější skupinu (19,8 %) tvořili nezaměstnaní do 3 měsíců, jejichž podíl proti roku 2000 naopak poklesl o 0,7 procentního bodu.

Tab. 4.3.7 Uchazeči o zaměstnání podle délky nezaměstnanosti k 31. 12.

Zdroj: MPSV

	2000	2001	2002	2003	2004	Změna v %		Struktura v %	
						2004/ 2000	průměrná roční	2000	2004
Uchazeči o zaměstnání celkem	66 572	67 720	74 135	76 499	73 493	10,4	2,5	100,0	100,0
v tom podle délky nezaměstnanosti:									
do 3 měsíců	13 614	13 343	13 619	13 126	14 573	7,0	1,7	20,5	19,8
3 - 6 měsíců	10 556	10 796	11 608	11 145	10 107	-4,3	-1,1	15,9	13,8
6 - 9 měsíců	6 564	6 477	7 689	7 033	5 956	-9,3	-2,4	9,9	8,1
9 - 12 měsíců	5 103	5 288	6 110	6 085	5 120	0,3	0,1	7,7	7,0
12 - 24 měsíců	13 651	11 835	13 150	14 324	12 281	-10,0	-2,6	20,5	16,7
nad 24 měsíců	17 084	19 981	21 959	24 786	25 456	49,0	10,5	25,7	34,6

Porovnáním **věkové struktury uchazečů** o zaměstnání v letech 2000 až 2004, byl v Ústeckém kraji zjištěn úbytek osob pouze ve věkové kategorii do 24 let, způsobený především poklesem počtu uchazečů ve věku 20 až 24 let (- 4 065 osob proti roku 2000), zatímco počet uchazečů do 19 let se zvýšil. Nárůst počtu uchazečů zaznamenaly naopak všechny zbývající vyšší věkové skupiny, z nich pak nejvíce věková kategorie od 55 let věku, což může mít souvislost jednak s nárůstem počtu obyvatelstva ve věku 55 let a starších (+ 13,1 % proti roku 2000) a jednak s postupným zvyšováním hranice odchodu do důchodu.

Tab. 4.3.8 Uchazeči o zaměstnání podle věku k 31. 12.

Zdroj: MPSV

	2000	2001	2002	2003	2004	Změna v %		Struktura v %	
						2004/ 2000	průměrná roční	2000	2004
Uchazeči o zaměstnání celkem	66 572	67 720	74 135	76 499	73 493	10,4	2,5	100,0	100,0
v tom ve věku:									
do 24 let	18 330	17 701	18 593	18 393	16 078	-12,3	-3,2	27,5	21,9
25 - 34 let	17 165	17 759	19 286	20 016	19 267	12,2	2,9	25,8	26,2
35 - 44 let	13 747	13 801	14 575	15 221	15 220	10,7	2,6	20,6	20,7
45 - 54 let	15 124	15 654	17 190	17 560	17 116	13,2	3,1	22,7	23,3
55 - 59 let	2 070	2 624	4 209	4 894	5 272	154,7	26,3	3,1	7,2
60 a více let	136	181	282	415	540	297,1	41,2	0,2	0,7

Struktura uchazečů o zaměstnání podle nejvyššího dosaženého **vzdělání** se v Ústeckém kraji během sledovaných pěti let prakticky nezměnila. Obecně lze konstatovat, že nejvíce problémů s umístěním na trhu práce měly osoby s nižším stupněm vzdělání než je střední s maturitou, neboť právě tyto uchazeči tvořili po celé hodnocené období více jak 80 % celkového počtu uchazečů v kraji. Na republikové úrovni tento podíl

činil pouze zhruba 75 %, u osob s maturitou převyšoval podíl za ČR krajskou hodnotu o 6 procentních bodů a u nezaměstnaných vysokoškoláků o 2 procentní body.

Tab. 4.3.9 Kvalifikační struktura uchazečů o zaměstnání k 31. 12.

Zdroj: MPSV

	2000	2001	2002	2003	2004	Index 2004/ 2000	Struktura v %	
							2000	2004
Uchazeči o zaměstnání celkem	66 572	67 720	74 135	76 499	73 493	110,4	100,0	100,0
v tom:								
základní vzdělání vč. bez vzdělání	28 680	29 678	32 115	33 393	32 003	111,6	43,1	43,5
střední vzdělání bez maturity vč. vyučených	26 630	26 876	29 581	30 401	29 211	109,7	40,0	39,7
ÚSO vzdělání vč. vyučených s maturitou	8 896	8 669	9 796	9 944	9 646	108,4	13,4	13,1
úplné střední všeobecné vzdělání	1 473	1 479	1 491	1 595	1 513	102,7	2,2	2,1
vyšší odborné vzdělání	139	165	218	200	190	136,7	0,2	0,3
vysokoškolské vzdělání vč. vědecké výchovy	754	853	934	966	930	123,3	1,1	1,3

Z hlediska jednotlivých okresů nejen Ústeckého kraje, ale i celé České republiky, si nezáviděníhodné prvenství pokud se týká nejvyšší míry nezaměstnanosti po celé hodnocené období udržel okres Most. Ten patří mezi okresy s útlumem těžebního průmyslu, jehož podniky ještě na počátku 90. let setrvačností zaměstnávaly značnou část pracovníků a až zahájená restrukturalizace s sebou přinesla i hromadné propouštění pracovníků. Ti mají navíc nevyhovující, i když většinou specializovanou kvalifikaci, odpovídající sice dřívějším požadavkům zaměstnavatele, ale na daném území a v nejbližším okolí v jiných profesích obtížně využitelnou. Také okresy Chomutov, Teplice, Louny a Děčín jsou již tradičně mezi deseti okresy s nejhorší nezaměstnaností v republice, rovněž zbývající dva okresy, Litoměřice a Ústí nad Labem překračují vysoko celorepublikové hodnoty.

Tab. 4.3.10 Míra registrované nezaměstnanosti k 31. 12. podle okresů

(podle metodiky platné do 30. 6. 2004)

	2000	2001	2002	2003	2004	Rozdíl 2004 - 2000 v bodech
Česká republika	8,8	8,9	9,8	10,3	10,3	1,5
Ústecký kraj	16,1	15,8	17,1	17,9	16,9	0,8
v tom okresy:						
Děčín	13,6	13,5	15,2	15,6	15,8	2,2
Chomutov	16,9	16,4	17,7	18,7	17,8	0,9
Litoměřice	13,6	12,4	13,2	14,4	13,8	0,3
Louny	17,1	17,2	18,6	18,9	16,0	-1,0
Most	21,5	21,3	21,7	23,5	24,0	2,5
Teplice	17,0	16,6	18,2	19,9	17,6	0,7
Ústí n. Labem	14,1	14,1	15,3	14,8	13,3	-0,9

Na základě základních údajů o nezaměstnanosti v jednotlivých obcích (dle úřadů práce) je možno posuzovat nezaměstnanost i za **správní obvody obcí s rozšířenou působností** (SO ORP), kde výpočet míry nezaměstnanosti vychází z poměru počtu uchazečů o zaměstnání k počtu ekonomicky aktivních osob (zjištěno při SLDB). Takto vypočtená míra nezaměstnanosti činila k 31. 12. 2004 za kraj 17,23 % a převyšuje ji celkem 6 ze 16 správních obvodů v kraji. V rámci jednotlivých správních obvodů obcí s rozšířenou působností se pohybuje od nejnižší (12,55 %) u SO ORP Lovosice (existence pracovních příležitostí ve stávajících průmyslových závodech i v nově vznikající průmyslové zóně, výhodná poloha z hlediska silniční, dálniční i železniční sítě pro dojížděku do zaměstnání) až po nejvyšší u SO ORP Litvínov (24,83 %) a Most (23,66 %). Právě území obou těchto uvedených SO ORP patří okresu s nejvyšší nezaměstnaností v České republice, tedy okresu Most (důvody viz výše u okresních hodnot). Vybrané údaje o nezaměstnanosti za všechny správní obvody obcí s rozšířenou v České republice obsahuje přílohová tabulka č. 8.

4.4. Školství

Vzdělání je považováno za významný zdroj ekonomické prosperity a udržitelného rozvoje společnosti. Český vzdělávací systém zahrnující nejen základní, střední a vyšší odborné školy se postupně mění, reaguje tak na civilizační a kulturní trendy, důsledky proměn životního stylu, modelu rodiny a jiných faktorů, které se projevují zejména ve změnách charakteru a zájmů školní populace a ve zkušenostech žáků, s nimiž do školy přicházejí. Rozšíření přístupu ke vzdělávání, dosahování gramotnosti vyššího řádu a uplatňování principu spravedlnosti spolu se sociálními, ekonomickými či demografickými kompenzačními opatřeními působí na změnu tradičního modelu školy.

Od roku 2001 s reformou státní správy a samosprávy, tedy zřizovatelských kompetencí, dochází v rámci racionalizačních opatření vycházejících z filozofie dlouhodobého záměru rozvoje vzdělávání a výchovně vzdělávací soustavy školství Ústeckého kraje k výrazným změnám. V roce 2003 se z důvodu slučování o 20 % snížil počet mateřských škol v kraji, zůstal však zhruba zachován počet tříd i jejich kapacita.

Předškolního vzdělávání, které je ve vzdělávacím systému ČR zajišťováno především mateřskými školami, se účastní i přes nepovinnou docházku velké procento dětí. Ačkoli jsou zařízení předškolního vzdělávání určena pro populaci 3-5letých, s možností posunutí nástupu dětí do základní školy zůstává v mateřské škole nemalý podíl dětí i po dovršení věku vhodném pro nástup do základní školy, tedy dětí 6letých. Vzhledem k nejnižší úrovni porodnosti v české historii v devadesátých letech, klesal v posledních letech počet dětí navštěvujících mateřské školy (od roku 2000 do roku 2004 o 350 dětí, -1,6 %). Tato skutečnost se odrazila jak na postupném snižování počtu tříd v mateřských školách (o 3,9 % oproti roku 2000), tak i na počtu učitelů (o 2,9 %). Průměrně tak jednu třídu v Ústeckém kraji navštěvuje 23 dětí (nejméně v okrese Chomutov s 21 dětmi a nejvíce v ústeckém okrese s 25 dětmi v roce 2004) tedy jeden učitel se věnuje v průměru 12 až 13 dětem. Ve sledovaném období 2000 - 2004 klesl počet mateřských škol v kraji o 23,8 % (především z důvodu slučování v roce 2003). K nejvyššímu úbytku - o více než 51 % (20 škol) došlo v okrese Most a naopak v okrese Ústí nad Labem byl úbytek předškolních zařízení nejnižší - o necelá 4 % (2 mateřské školy).

Demografický vývoj v posledních letech znamenal změny v rozmístění školských zařízení (rušení ZŠ v některých malých obcích), vybavenost obcí základní školou v Ústeckém kraji se tak snížila ze 77,4 % v roce 2000 na 69,8 % v roce 2004. Pokles počtu **základních škol** (o 27 škol, 10 % oproti roku 2000) a tříd na základních školách (-352 tříd, 9 %) odpovídá výraznému snížení nastupujících prvňáčků a tedy populační situaci žáků prvního stupně základní školy v posledních letech (-9 927 žáků, -11 %). Do jedné průměrné školy v kraji docházelo v letech 2000 - 2004 v průměru 311 žáků. Tento počet řadí kraj v mezikrajovém srovnání na druhé místo po Hlavním městě Praze a převyšuje republikový průměr o 61 žáků na jednu průměrnou školu. Tradičně nejvíce dětí na školu připadá v okresech s relativně nízkým počtem obcí, vyznačujících se vysokou koncentrací obyvatelstva (Most, Chomutov, Ústí nad Labem), tedy na školy se 17 - 18 třídami, naopak v lounském a litoměřickém okrese s 10 třídami ve škole je tento podíl nejnižší (v roce 2004 okolo 200 žáků na školu). Jelikož ve všech okresech kraje je počet žáků navštěvujících jednu průměrnou třídu základní školy dlouhodobě stejný (průměrně 22 žáků), tyto odlišnosti jako i počty učitelů na školách (průměrně 20 učitelů na ZŠ, tedy 15-16 žáků na učitele) jsou přizpůsobeny individuální oblastní situaci.

Tab. 4.4.1 Mateřské a základní školy

Zdroj: ÚIV

	Školní rok					Rozdíl 2004 - 2000
	2000/2001	2001/2002	2002/2003	2003/2004	2004/2005	
Mateřské školy	424	414	407	326	323	-101
třídy	1 002	978	976	968	963	-39
učitelé	1 857	1 827	1 804	1 806	1 803	-54
děti	22 422	22 157	22 289	22 257	22 072	-350
Základní školy	274	267	265	259	247	-27
třídy	3 860	3 807	3 733	3 622	3 508	-352
učitelé	5 350	5 302	5 230	5 161	5 026	-324
žáci	86 431	84 280	81 532	79 054	76 504	-9 927

Střední školství můžeme vzhledem k jeho vývoji od roku 1989/1990 hodnotit jako nejvíce se rozvíjející a měnící oblast školství. Po roce 1990 začal do oblasti středního školství pronikat i soukromý sektor a pomohl zde vytvořit konkurenční prostředí, skutečnost, na kterou musely zareagovat i veřejné školy. Střední školy nabízejí pro absolventy základních škol studium ukončené závěrečnou či maturitní zkouškou a nástavbové studium pro absolventy učebních oborů jak v denním studiu, tak i v ostatních formách studia (večerní, dálkové, externí).

Všeobecné vzdělávání zajišťují na středoškolské úrovni **gymnázia**. Tyto střední školy v současné době mají dvojí podobu, čtyřletá a víceletá (osmiletá a šestiletá). S přibývajícím zájmem o tento druh studia se ve 24 gymnáziích v Ústeckém kraji zvýšil od roku 2000 počet studentů (+477, 5,6 %), počet tříd (+14, 4,3 %) a počet učitelů (+59, 8,9 %). Ve školním roce 2004/2005 tak studovalo na gymnáziích Ústeckého kraje 8 954 studentů, které ve 27členných třídách vyučovalo 724 učitelů.

Tab. 4.4.2 Střední školy

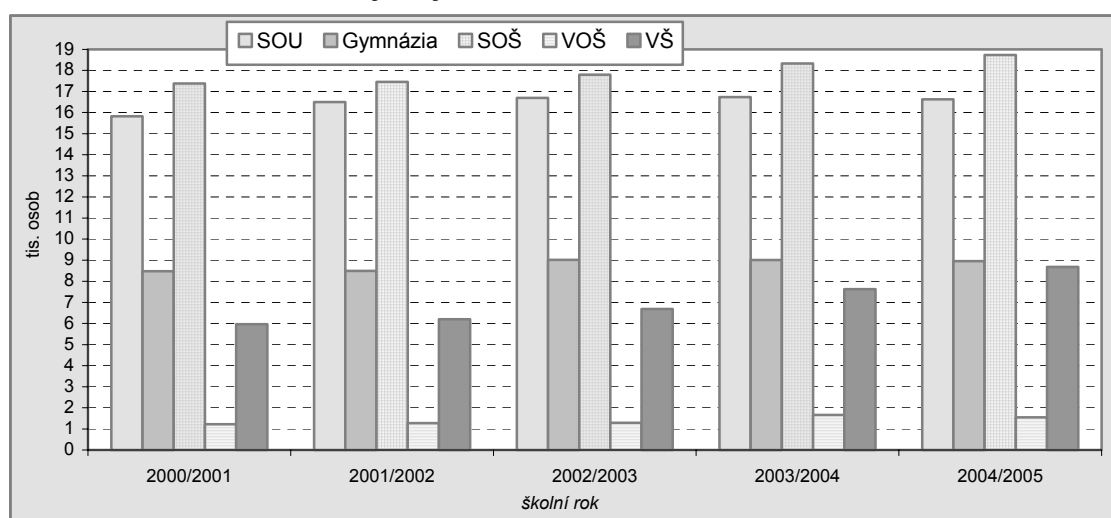
Zdroj: ÚIV

	Školní rok					Rozdíl 2004 - 2000
	2000/2001	2001/2002	2002/2003 ¹⁾	2003/2004	2004/2005	
Střední odborná učiliště	48	48	48	47	45	-3
třídy	711	761	750	737	733	22
učitelé	954	1 051	1 113	1 079	1 123	169
mistři odborného výcviku	719	706	702	662	695	-24
učni	15 830	16 496	16 699	16 737	16 624	794
Gymnázia	24	24	24	24	24	0
třídy	322	320	343	338	336	14
učitelé	665	718	746	744	724	59
studenti	8 477	8 498	9 011	9 002	8 954	477
Střední odborné školy	73	73	74	74	73	0
třídy	719	702	733	736	736	17
učitelé	1 670	1 665	1 687	1 781	1 790	120
studenti	17 382	17 458	17 798	18 328	18 735	1 353
Vyšší odborné školy	9	9	10	10	11	2
studijní skupiny	50	60	53	64	67	17
učitelé	173	187	165	190	197	24
studenti	1 224	1 280	1 291	1 657	1 544	320

¹⁾ ve školním roce 2002/2003 bez škol zřízených Ministerstvem vnitra ČR a Ministerstvem obrany ČR (s výjimkou vysokých škol)

Od roku 2000 se zvýšil počet studentů odborného vzdělávání na středních odborných školách (+1 353 studentů, 8 %) i středních odborných učilištích (+794 učňů, 5 %). Nárůst lze především vysvětlit narůstající potřebou dosažení vyššího vzdělání, tudíž zvýšeným zájmem o obory ukončené maturitní zkouškou (4-5 let) než o 2-3leté obory středních odborných učilišť zakončených pouze závěrečnou zkouškou. Na 73 **SOŠ** kraje bylo v roce 2004 evidováno o 7,8 % (+1 353) studentů více než v roce 2000, zvýšil se i počet učitelů o 7,2 % (+120) a počet tříd o 2,4 % (+17). V roce 2001 na ústeckých učilištích (**SOU, OU, U**) citelně narostl počet tříd (+4 %), ale hned od následujícího roku se tento počet snižoval. V Ústeckém kraji v posledních dvou letech zanikla 3 učiliště, snížil se i počet zaměstnaných mistrů odborného výcviku (-3,3 %), který je však kompenzován narůstajícím počtem ostatního personálu učitelského sboru (+169, 17,7 %).

Graf 14 Studenti středních a vysokých škol

Školy vyššího odborného studia se zrodily jako experiment alternativy univerzitního studia na počátku devadesátých let. V 11 vyšších odborných školách Ústeckého kraje hledají maturanti prakticky zaměřené

studium (management, zdravotnictví, informační technika, stavitelství aj.) s možností získání titulu „Diplomovaný specialista v oboru“ či „Bakalář“. Zájem o tento druh studia s možností získání odborné praxe je poměrně vysoký, počet studentů se zvýšil o celých 26 %, a proto i počet VOŠ se od roku 2000 jako jediný v kraji zvýšil (+2). V roce 2004 tak v 67 studijních skupinách (+17, 34 %) studovalo 1 544 studentů, kterým předávalo své znalosti a zkušenosti celkem 197 učitelů (+24, 17 %).

Vzhledem ke zvyšující se poptávce ze strany studentů, došlo v nedávné minulosti k několika změnám v oblasti **univerzitního vzdělávání** kraje. Kromě již tradičních studijních programů (fakulty pedagogické, sociálně ekonomické a životního prostředí) Univerzity Jana Evangelisty Purkyně, jediné veřejné vysoké školy v Ústeckém kraji, mohou studenti od roku 2001/2002 získat vědomosti na nové fakultě „Užitého umění a designu“.

Ve školním roce 2004/2005 tak před katedrou (bakalářského, magisterského či doktorského studia) UJEP stálo 7 991 studentů, což je o 2 345 studentů více než v roce 2000. Od roku 2003 se Ústecký kraj může pochlubit i soukromou vysokou školou ekonomie a managementu, na kterou se prvním rokem přihlásilo 286 studentů, ale již v roce následujícím to bylo 697 studentů, což odpovídá nárůstu 143,7 %. Studující na vysokých školách kraje pochází z celé republiky, zhruba ze 60 % jsou to občané s trvalým bydlištěm v kraji, z dojíždějících je nejvyšší podíl studentů ze Středočeského (téměř 11 %) a Libereckého kraje (více než 8 %). Od roku 2000 se zvyšuje i počet studujících cizinců, ačkoli oproti jiným krajům je tento počet stále velmi nízký.

Tab. 4.4.3 Vysoké školy

Zdroj: ÚIV

	Školní rok					Rozdíl 2004 - 2000
	2000/2001	2001/2002	2002/2003	2003/2004	2004/2005	
Vysoké školy	1	1	1	2	2	1
fakulty	3	4	4	5	5	2
studenti se státním občanstvím ČR						
v bakalářském programu	2 095	2 267	2 804	3 602	4 440	2 345
v magisterském programu	3 842	3 891	3 819	3 951	4 155	313
v doktorském programu	16	18	23	25	31	15
studující cizinci	12	24	41	48	62	50
další vzdělávání	292	609	978	722	1 048	756
v tom:						
veřejné vysoké školy	1	1	1	1	1	x
fakulty	3	4	4	4	4	1
studenti	5 965	6 200	6 687	7 340	7 991	2 026
soukromé vysoké školy	.	.	.	1	1	1
fakulty	.	.	.	1	1	1
studenti	.	.	.	286	697	697
státní vysoké školy	.	.	.	.	.	.
fakulty	.	.	.	.	.	.
studenti	.	.	.	.	.	.

Stále se stupňující potřeba rozšíření znalostí a vědomostí populace se projevuje v intenzivním nárůstu počtu studentů „**dalšího vzdělávání**“ krajských vysokých škol, tedy programů celoživotního vzdělávání mimo rámec studijních programů, orientované na výkon povolání nebo zájmově. Účastníci tohoto typu vzdělávání nejsou studenty podle zákona 111/1998 Sb. a proto od vysoké školy získají pouze osvědčení o absolvování studia. V roce 2004 takto navštěvovalo Univerzitu Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem celkem 1 048 studentů, z toho 701 (66,9 %) pedagogickou fakultu a zbývajících 342 osob fakultu sociálně ekonomickou. Z celkového počtu studentů „jiné formy vzdělávání“ se v 84 % jednalo o rozšiřující studium pro absolventy středních škol a ostatní pro absolventy magisterského studijního programu. Obě formy nesměřují k získání titulu, případně vědecké hodnosti.

4.5. Zdravotnictví

Údaje za oblast **zdravotnictví** byly převzaty především z materiálů Ústavu zdravotnických informací a statistiky České republiky. Období let 2000 až 2004 na úseku zdravotnictví v Ústeckém kraji charakterizuje každoroční nárůst celkového **počtu lékařů** (celkově o 5,6 %), přičemž u nestátních zařízení byl tento přírůstek ještě výraznější, zde se počty lékařů zvýšily téměř o čtvrtinu. Výrazné posílení nestátního sektoru ve zdravotnictví bylo ovlivněno (od 1. 1. 2003) především převodem většiny zařízení spravovaných okresními úřady do kompetence krajů, malá část přešla do přímé působnosti Ministerstva zdravotnictví ČR,

případně měst a obcí. Lékaři v nestátních zařízeních tak tvořili v roce 2004 v Ústeckém kraji většinu z celkového počtu lékařů (97,6 %). Vyšší hodnoty ukazatele počtu lékařů na 1 000 obyvatel ke konci roku 2004 ve srovnání s rokem 2000 bylo dosaženo nejen vzhledem k výše uvedenému vývoji v počtu lékařů, ale rovněž za současného poklesu počtu obyvatel kraje. Krajský údaj však stále zaostává za celorepublikovou výší (4,4 lékaře na 1 000 obyvatel) a nedosahuje ani poloviční hodnoty ve srovnání s nejvyšší krajskou hodnotou (6,8 lékaře), která připadala díky celostátní spádovosti a soustředění specializovaných zdravotnických oborů a pracovišť Hlavnímu městu Praze. Nižší počet středních zdravotnických pracovníků oproti roku 2000 může mít do jisté míry souvislost nejen s poklesem lůžek v zařízeních ústavní péče (viz dále), ale také s metodickou změnou definice této kategorie zdravotnických pracovníků.

Síť zdravotnických zařízení Ústeckého kraje ke konci roku 2004 na úseku ústavní péče tvořilo především 20 nemocnic (tedy o 1 více než v roce 2000), 12 odborných léčebných ústavů (nárůst proti roku 2000 o 3 zařízení), z toho 5 léčeben dlouhodobě nemocných (nárůst proti roku 2000 o 1 zařízení). Vývoj počtu lůžek v jednotlivých typech zařízení je uveden v tabulce 4.5.1. Zatímco u nemocnic počty lůžek každoročně klesaly, odborné léčebné ústavy měly sice na konci hodnoceného období lůžek více, ale v posledních třech letech rovněž docházelo ke snižování jejich počtu. Pokles lůžek v nemocnicích byl způsoben tlakem Ministerstva zdravotnictví České republiky na tato zařízení, aby snižovala počty lůžek na málo využitých odděleních, a tím docházelo k úsporám finančních prostředků a snížení počtu zdravotního personálu. Přes tuto skutečnost měl Ústecký kraj v roce 2004 v rámci všech krajů druhou nejvyšší hodnotu ukazatele počtu nemocničních lůžek na 1 000 obyvatel (6,9 lůžka), do nejvyšší krajské hodnoty (Hlavní město Praha) sice 2 lůžka chyběla, ale celorepubliková hodnota (6,4 lůžka) byla překročena.

Tab. 4.5.1 Vybrané ukazatele zdravotnictví

Zdroj: ÚZIS

	2000	2001	2002	2003	2004	Rozdíl 2004 - 2000
Lékaři celkem (přepočtené osoby)	2 572	2 588	2 623	2 681	2 715	143
z toho v nestátních zařízeních	2 126	1 902	1 960	2 618	2 649	523
Lékaři na 1 000 obyvatel	3,1	3,2	3,2	3,3	3,3	0,2
Střední zdravotničtí pracovníci (přepočtené osoby)	8 194	8 305	8 388	8 219	7 797	-397
Lůžka v nemocnicích	6 085	5 992	5 893	5 757	5 644	-441
Lůžka v odborných léčebných ústavech	1 307	1 403	1 498	1 462	1 452	145
z toho v léčebnách dlouhodobě nemocných	343	373	472	438	418	75
Lékárny a výdejny ¹⁾	169	180	189	194	185	16
Samostatné ordinace lékařů ¹⁾						
pro dospělé	316	316	315	321	321	5
pro děti a dorost	158	158	158	157	159	1
stomatologů	375	377	374	376	375	0
gynekologů	95	97	103	107	109	14
specialistů	359	373	408	427	441	82
Hospitalizovaní	168 865	169 552	175 938	182 583	190 270	21 405
Průměrná ošetrovací doba ve dnech	9,2	9,0	8,6	8,5	8,1	-1,1

¹⁾ bez detašovaných pracovišť

V souladu s celostátním trendem i v Ústeckém kraji každoročně stoupal po celé hodnocené období **počet hospitalizovaných**, avšak proti roku 2000 se snížil počet celkových ošetrovacích dnů v nemocnicích (- 16 181 dnů). Postupně se tak zkracovala průměrná ošetrovací doba a zatímco krajská hodnota roku 2000 (9,2 dne) převyšovala hodnotu celorepublikovou (8,7 dne), v roce 2004 byly tyto hodnoty na stejné úrovni (8,1 dne). Obdobný vývoj zaznamenal ukazatel využití lůžkového fondu v nemocnicích, neboť v roce 2000 bylo krajské využití lůžkového fondu (256,6 dne) téměř o tři dny nižší než republikový průměr, ale v roce 2004 bylo v kraji dosaženo již o 1 den vyššího využití (274,5 dne) oproti údaji za Českou republiku.

Ambulantní péči v Ústeckém kraji zabezpečovalo v roce 2004 celkem 1 748 zdravotnických zařízení, největší část péče byla soustředěna do samostatných ordinací lékařů (1 405 zařízení, tj. 80,4 % celkového počtu zařízení). Počty samostatných ordinací praktických lékařů (pro děti a dorost, dospělé, ženy a zubní lékaři) se během hodnoceného období v Ústeckém kraji většinou zásadně nezměnily, výjimku tvořily ordinace gynekologů s každoročně se zvyšujícími počty (celkem za pět let + 14,7 %). Rovněž každoročně, avšak daleko rychlejším tempem rostly ordinace specialistů (celkem za pět let + 22,8 %), mimo jiné i jako důsledek útlumu akutní péče v nemocnicích.

Počet lékařů ambulantní péče celkem na 1 000 obyvatel činil v roce 2004 v Ústeckém kraji 2,0 lékaře, nejvyšší hodnota (2,7 lékaře) patřila okresu Ústí nad Labem, což potvrzuje, že většinou jsou ambulantní péči nejlépe zajištěny ty okresy, které mají na svém území krajská města a tedy i velké nemocnice s širokou nabídkou specializované ambulantní péče a krajskou spádovostí.

Co se týče primární péče v Ústeckém kraji za rok 2004, přesahovaly **počty registrovaných pacientů na 1 lékaře** celostátní hodnoty u všech praktických lékařů (pro děti a dorost, dospělé, ženy a zubní lékaři) a kromě gynekologů bylo dosaženo nepříznivého postavení kraje v rámci všech 14 krajů, jak ukazuje následující přehled:

	Počty registrovaných pacientů na 1 lékaře		
	Česká republika	Ústecký kraj	pořadí mezi kraji ČR
Praktičtí lékaři			
pro dospělé	1 557,4	1 679,2	12.
pro děti a dorost	955,1	1 021,0	12.
gynekologové	3 290,6	3 357,8	5.
zubní	1 724,6	2 124,5	13.

Údaje o **zdravotním stavu obyvatelstva** vycházejí ze zpracování statistického výkazu o pracovní neschopnosti pro nemoc a úraz. Rok 2004 se v Ústeckém kraji (stejně jako i v celé České republice) vyznačoval poklesem hodnot jak celkového procenta pracovní neschopnosti, tak především procenta pracovní neschopnosti pro nemoc. Jeden z důvodů tohoto vývoje je možno spatřit v novelizaci zákona č. 54/1956 Sb., o nemocenském pojištění, která vstoupila v platnost od 1. 1. 2004 a která přinesla významnou úpravu ve výpočtu nemocenských dávek (mezi hlavní změny patří snížení sazby pro výpočet denní dávky nemocenského za první 3 dny pracovní neschopnosti na polovinu, tj. z 50 % na 25 % a současně se během prvních 14 dnů pracovní neschopnosti započítává do výše první redukční hranice pouze 90 % denního vyměřovacího základu místo dřívějších 100 %).

Jedním ze základních ukazatelů, ze kterých vycházejí další charakteristiky pracovní neschopnosti, je ukazatel **průměrného počtu nemocensky pojištěných osob**. Celkový počet těchto osob se v průběhu hodnocených pěti let v Ústeckém kraji snížil zhruba o 20 tisíc osob, tj. o 6,7 %, na čemž se přibližně z jedné třetiny podílel nárůst počtu uchazečů u úřadů práce (téměř o 7 tisíc osob). Výše pracovní neschopnosti závisí dále na počtu osob uznaných práce neschopnými, tedy na **počtu nově hlášených případů pracovní neschopnosti** (dále případů). U tohoto ukazatele byl v Ústeckém kraji zaznamenán téměř třetinový pokles jejich počtu proti roku 2000, přičemž mezi roky 2000 až 2003 docházelo střídavě k meziročnímu růstu a poklesu případů, většinou v závislosti na epidemiologické situaci daného roku. Naproti tomu jen mezi rokem 2003 a 2004 klesl počet nově hlášených případů více jak o čtvrtinu (- 26,2 %) a tento vývoj je možno považovat nejen za důsledek absence chřipkové epidemie v roce 2004, ale především dopadu výše uvedených změn v rámci reformy veřejných financí, platných od 1. 1. 2004. Při posuzování vývoje tohoto ukazatele **podle jednotlivých příčin** je zřejmé, že k největšímu poklesu došlo u počtu nově hlášených případů pro nemoc, které právě tvoří rozhodující část celkového počtu případů, jejich podíl na celkovém počtu případů se snížil od roku 2000 o 1,5 procentního bodu. Důvodem tohoto poklesu může být do jisté míry častější využívání případné „samoléčby“ u jednodušších nemocí, tedy na rozdíl od dřívějších bez návštěvy lékaře a bez čerpání snížených nemocenských dávek.

Vzhledem ke skutečnosti, že počet nově hlášených případů pracovní neschopnosti souvisí úzce především s počtem nemocensky pojištěných osob, je třeba hodnotit vývoj tohoto ukazatele v relativní výši, tedy **počet případů pracovní neschopnosti na 100 nemocensky pojištěných**. Rovněž u tohoto ukazatele byl v Ústeckém kraji rozdílný vývoj do roku 2003 (průměrná roční změna - 0,8 %) a mezi roky 2003 a 2004 (meziroční pokles o více jak čtvrtinu), celkově se tedy za sledované období pěti let četnost výskytu pracovní neschopnosti snížila o 22,53 dne, tj. o více než čtvrtinu. Tento trend odpovídá v podstatě i celorepublikovému vývoji tohoto ukazatele.

Další faktor, ovlivňující pracovní neschopnost, je počet kalendářních dnů pracovní neschopnosti a s ním související ukazatel doba trvání pracovní neschopnosti na 1 nově hlášený případ (v kalendářních dnech). Během hodnoceného období došlo k poklesu **počtu kalendářních dnů pracovní neschopnosti** nejen na republikové úrovni (o 11,8 %), ale i ve všech krajích, z toho nejméně v kraji Středočeském (- 2,8 %) a nejvíce v kraji Moravskoslezském (- 17,4 %). Ústecký kraj se tak s 15,5 % poklesem zařadil mezi většinu krajů s vyšším než průměrným republikovým úbytkem počtu kalendářních dnů pracovní neschopnosti proti roku 2000. Vývoj ve sledovaném období, tedy od roku 2000, přinesl v Ústeckém kraji prodloužení **průměrné doby pracovní neschopnosti na 1 nově hlášený případ**. Hodnota roku 2004 ve výši 35,90 dne byla zhruba o 7 dní delší (obdobně jako za celou Českou republiku), což svědčí opět o posunu v čerpání nemocenských dávek až v případě závažnějších onemocnění, vyžadujících vícedenní pracovní neschopnost.

Tab. 4.5.2 Kalendářní dny pracovní neschopnosti podle příčiny a podle okresů

	2000	2001	2002	2003	2004	Změna v %		Struktura v %	
						2004/ 2000	průměrná roční	2000	2004
Kalendářní dny pracovní neschopnosti	7 362 680	7 568 160	7 338 671	7 296 005	6 222 822	-15,5	-4,1	100,0	100,0
v tom podle příčiny:									
pro nemoc	6 732 453	6 939 125	6 707 937	6 692 437	5 641 212	-16,2	-4,3	91,4	90,7
pro pracovní úrazy	268 452	263 289	257 646	244 811	242 835	-9,5	-2,5	3,6	3,9
pro ostatní úrazy	361 775	365 746	373 088	358 757	338 775	-6,4	-1,6	4,9	5,4
v tom podle okresů:									
Děčín	1 344 563	1 420 468	1 350 965	1 360 289	1 137 013	-15,4	-4,1	18,3	18,3
Chomutov	912 284	939 296	931 596	949 009	784 967	-14,0	-3,7	12,4	12,6
Litoměřice	874 220	978 835	959 442	922 144	787 046	-10,0	-2,6	11,9	12,6
Louny	590 215	613 858	647 697	671 748	562 861	-4,6	-1,2	8,0	9,0
Most	1 246 427	1 117 846	1 010 173	1 010 850	842 030	-32,4	-9,3	16,9	13,5
Teplice	1 094 835	1 128 043	1 087 851	1 021 163	860 053	-21,4	-5,9	14,9	13,8
Ústí n. Labem	1 300 136	1 369 814	1 350 947	1 360 802	1 248 852	-3,9	-1,0	17,7	20,1

Podle jednotlivých příčin se v Ústeckém kraji prodloužila ve sledovaném období průměrná délka 1 případu nejrychleji z důvodu nemoci (průměrná roční změna ve výši + 5,9 procent), přičemž do roku 2003 se jednalo ještě o průměrný meziroční přírůstek 2,7 % a výrazný nárůst ve výši 16,0 % nastal teprve mezi rokem 2003 a 2004 (35,30 dne), a to jako již dříve uvedený důsledek neléčení případně samoléčby krátkodobých onemocnění především z finančních důvodů. Příčinou nejdelší průměrné doby trvání na 1 případ pracovní neschopnosti jsou tradičně pracovní úrazy, stejně tomu bylo i v Ústeckém kraji po celé hodnocené období (od 41,50 dne v roce 2000 po 43,06 dne v roce 2004), za nimi následují úrazy ostatní a během uplynulých pěti let došlo postupně ke sblížení hodnot obou výše uvedených ukazatelů.

Průměrné doby trvání 1 případu pracovní neschopnosti celkem se v jednotlivých okresech kraje za sledovaných pět let zvýšily s různou intenzitou, od necelých 4 dnů v okrese Most (34,59 dne v roce 2004) až po téměř 10 dnů v okrese Louny (37,26 dne v roce 2004). Nejnižší průměrný roční přírůstek (2,9 procentního bodu) zaznamenaný v okrese Most může mít do jisté míry svou příčinu ve zdejší nejvyšší nezaměstnanosti v rámci celé České republiky, a tím i obavu ze ztráty zaměstnání kvůli dlouhé pracovní neschopnosti.

Nejkomplexnějším ukazatelem výše pracovní neschopnosti je **průměrné procento pracovní neschopnosti**. V jeho hodnotě se promítá počet nových případů pracovní neschopnosti a délka jejich trvání ve vztahu k počtu nemocensky pojištěných a kalendářnímu fondu a vyjadřuje tedy, **kolik osob ze sta je v průměru v daném období uznáno práce neschopnými**. Tak jako už u všech předcházejících hodnocených ukazatelů, tak i u tohoto souhrnného ukazatele pracovní neschopnosti, byl v Ústeckém kraji odlišný vývoj do roku 2003 a po zavedených úpravách nemocenského pojištění v roce 2004. Po celé období mezi roky 2000 až 2003 hodnota průměrného procenta pracovní neschopnosti celkem rostla.

Celokrajský údaj o průměrném procentu pracovní neschopnosti za rok 2004 ve výši 5,884 % znamenal proti roku předcházejícímu pokles o 14,2 % a i přes soustavný výše popsaný růst v letech 2000 až 2003 byl dokonce o 0,612 procentního bodu nižší než v roce 2000. Hodnoty zjištěné za rok 2004 tak potvrdily očekávaný dopad novelizace zákona č. 54/1956 Sb., o nemocenském pojištění, obsahující významnou úpravu ve výpočtu nemocenských dávek, tedy pokles nemocnosti, a tím i nižší nároky na čerpání dávek nemocenského pojištění. Při téměř stejném počtu pojištěnců jako v roce 2003 (meziroční index 99,1 %) tak došlo především k výraznému poklesu u počtu nově hlášených případů (meziroční index 73,8 %).

Tab. 4.5.3 Průměrné procento pracovní neschopnosti podle příčiny a podle okresů

	2000	2001	2002	2003	2004	Rozdíl 2004 - 2000 v bodech
Průměrné procento pracovní neschopnosti	6,496	6,768	6,796	6,855	5,884	-0,612
v tom podle příčiny:						
pro nemoc	5,940	6,206	6,212	6,288	5,334	-0,606
pro pracovní úrazy	0,237	0,235	0,239	0,230	0,230	-0,007
pro ostatní úrazy	0,319	0,327	0,346	0,337	0,320	0,001
v tom podle okresů:						
Děčín	7,216	7,684	7,711	7,910	7,001	-0,215
Chomutov	6,011	6,197	6,653	6,850	5,756	-0,255
Litoměřice	5,839	6,478	6,356	6,319	5,487	-0,352
Louny	5,808	6,073	6,602	7,027	6,252	0,444
Most	6,940	6,420	6,044	6,150	5,063	-1,877
Teplice	6,722	7,208	7,054	6,716	5,804	-0,918
Ústí n. Labem	6,450	6,886	6,958	6,946	5,922	-0,528

Podle **jednotlivých příčin** se na celkové hodnotě procenta pracovní neschopnosti z více než 90 % podílí nemoc, během let 2000 až 2003 neklesl podíl této příčiny dokonce pod 91 %, v roce 2004 se dostal poprvé pod výše uvedenou mez (90,7 %). Podíly dalších dvou příčin (pro úrazy) se od sebe postupně vzdalovaly pomalejším zvyšováním podílu pracovních úrazů (ze 3,6 % v roce 2000 na 3,9 % v roce 2004) oproti rychlejšímu růstu podílu úrazů ostatních (ze 4,9 % v roce 2000 na 5,4 % v roce 2004), což může mít souvislost se způsobem trávení volného času činnostmi, které mohou být příčinou úrazů (chalupaření, rozvoj automobilismu, stoupající obliba náročných, často i adrenalinových sportů).

Při **územním srovnání v rámci Ústeckého kraje** byl od roku 2000 v jednotlivých okresech vývoj hodnoty průměrného procenta pracovní neschopnosti odlišný. Nejvýraznější pokles, a to o více jak čtvrtinu, byl zaznamenán v okrese Most, tedy v okrese s nejvyšší nezaměstnaností (již od roku 1995), což může ovlivňovat i situaci v oblasti nemocnosti směrem k jejímu snižování (strach o práci, snížení příjmu). Zatímco ve většině okresů do roku 2003 hodnota tohoto souhrnného ukazatele pracovní neschopnosti rostla, porovnání hodnot z roku 2003 a 2004 u všech okresů vykazuje meziroční pokles. Jediný okres Louny dosáhl v roce 2004 vyšší nemocnosti než v roce 2000, což lze vysvětlit jednak nejnižší okresní hodnotou nemocnosti v rámci kraje ve výchozím roce srovnání (v 90. letech minulého století okres s nejvyšší nezaměstnaností a nejnižší nemocností) a jednak nejnižším meziročním poklesem procenta pracovní neschopnosti v roce 2004 (- 0,775 bodu).

Hodnota průměrného procenta pracovní neschopnosti celkem v Ústeckém kraji převyšovala sice po celé sledované období **celorepublikový údaj**, ale i tak řadila kraj mezi kraje s nižší nemocností (v roce 2000 6. místo, v roce 2004 na 4. místo). U všech krajů došlo proti roku 2000 k poklesu hodnoty průměrného procenta pracovní neschopnosti, nejvíce v kraji Moravskoslezském, nejméně v kraji Jihočeském.

Pracovní neschopnost hodnocená **z pohledu pohlaví** se vyznačuje většinou horšími relativními hodnotami u žen než u mužů. Stejně jako u celkových údajů byl rozdílný vývoj do roku 2003 a za rok 2004 vzhledem k přijatým opatřením na úseku nemocenského pojištění. Průměrné procento pracovní neschopnosti žen bylo po celé období vyšší než procento pracovní neschopnosti mužů, rozpětí tohoto rozdílu se prakticky po celou dobu zvyšovalo, jak názorně ukazuje následující přehled:

	Průměrné procento pracovní neschopnosti				
	2000	2001	2002	2003	2004
Muži	6,061	6,254	6,291	6,337	5,363
Ženy	6,992	7,360	7,373	7,448	6,487
Rozdíl v bodech	0,931	1,106	1,081	1,111	1,123

Podle jednotlivých příčin pracovní neschopnosti měly ženy v Ústeckém kraji po celé sledované období vysoký podíl především na pracovní neschopnosti pro nemoc, podstatně nižší je pracovní neschopnost žen pro pracovní i mimopracovní úrazy. Důvod nemoci dosahoval po celou dobu u žen více jak padesátiprocentního podílu jak na celkovém počtu nově hlášených případů pracovní neschopnosti pro nemoc, tak i na celkovém počtu kalendářních dnů pracovní neschopnosti pro nemoc.

4.6. Sociální péče

V oblasti sociální péče zaznamenává Ústecký kraj v posledních letech víceméně stagnaci ve vývoji **počtu zařízení**. V období let 2000 až 2004 došlo k poklesu počtu zařízení, a tím tedy i míst, u ústavů sociální péče a u dětských domovů. U ostatních druhů zařízení došlo ke zvýšení jejich počtu, nejvíce přibýlo domů s pečovatelskou službou (+ 5 objektů) a bylo tak získáno dalších 134 bytových jednotek v těchto domech.

Tab. 4.6.1 Zařízení sociální péče k 31. 12.

Zdroj: MPSV

	2000	2001	2002	2003	2004	Rozdíl 2004 - 2000
Ústavy sociální péče pro dospělé	10	10	10	11	11	1
místa	915	914	916	962	961	46
Ústavy sociální péče pro mládež	26	26	26	25	25	-1
místa	1 576	1 587	1 569	1 529	1 544	-32
Domovy důchodců	32	33	34	35	35	3
místa	4 047	3 294	3 957	4 142	4 132	85
Domovy - penziony pro důchodce	19	20	20	20	20	1
místa	1 409	1 539	1 542	1 523	1 525	116
Domy s pečovatelskou službou	71	72	70	75	76	5
bytové jednotky	2 373	2 352	2 279	2 484	2 507	134
Ostatní zařízení sociální péče	28	28	29	30	30	2
místa	428	428	430	430	430	2
Dětské domovy	19	19	19	18	18	-1
místa	969	969	956	862	802	-167

Pro důchodce tak bylo v kraji ke konci roku 2004 k dispozici celkem 5 657 míst v domovech důchodců a v domovech – penzionech pro důchodce, což představovalo 55,7 místa v přepočtu na 1 000 obyvatel ve věku 65 a více let (v roce 2000 to bylo 54,2 místa).

V roce 2004 bylo v Ústeckém kraji evidováno celkem 203 710 **příjemců důchodů**, z nichž více jak polovina pobírala plný starobní důchod a více jak pětina pobírala plný invalidní nebo částečný invalidní důchod. Příjemci vdovských a vdoveckých důchodů (včetně kombinovaných) tvořili více jak čtvrtinu z celkového počtu příjemců důchodů. Převážná část (61,8 %) všech příjemců důchodů byly ženy. U důchodů starobních připadalo na ženy 56,6 %, což přibližně koresponduje s podílem žen na celkovém počtu obyvatel ve věku 60 let a více (v roce 2004 59,0 %). Celkový průměrný věk příjemkyň důchodu (64 let) byl v roce 2004 vyšší než u mužů (62 let), za obě pohlaví to bylo 63 let. Z jednotlivých druhů důchodů nebyl v roce 2004 rozdíl podle pohlaví u plných invalidních důchodů (53 let), naopak největší odstup měl průměrný věk u příjemců plných starobních důchodů (muži 69 let, ženy 65 let).

Tab. 4.6.2 Vybrané ukazatele sociálního zabezpečení

Zdroj: MPSV

	2000	2001	2002	2003	2004	Rozdíl 2004 - 2000
Příjemci důchodů celkem (prosinec)	196 919	198 250	198 493	200 253	203 710	6 791
z toho plných starobních	99 813	100 589	99 563	100 583	102 964	3 151
Průměrná měsíční výše plného starobního důchodu v Kč (prosinec)	6 337	6 849	6 861	7 085	7 262	926
Výdaje na dávky nemocenského pojištění (mil. Kč)	1 869	1 993	2 143	2 245	1 949	80
z toho:						
nemocenské	1 624	1 727	1 858	1 935	1 632	8
peněžitá pomoc v mateřství	191	200	223	241	265	74
podpora při ošetřování člena rodiny	54	66	61	68	52	-2
Držitelé průkazů zdravotně postižených (k 31. 12.)	21 736	19 808	16 772	18 516	19 304	-2 432
Žadatelé o umístění v domově důchodců	2 210	2 500	2 318	3 143	2 336	126
Žadatelé o umístění v penzionu pro důchodce	2 851	2 966	2 580	3 011	3 229	378
Neuspokojení žadatelé o byt v domě s pečovatelskou službou	1 476	2 203	1 435	1 528	1 739	263
Osoby, jimž byla poskytnuta pečovatelská služba	6 405	5 903	4 749	6 499	7 961	1 556
Výdaje na pečovatelskou službu (mil. Kč)	62	56	45	56	59	-3

Průměrná měsíční výše plného starobního důchodu po celé období let 2000 až 2004 rostla, podle pohlaví pobírali v Ústeckém kraji v roce 2004 vyšší částky plného starobního důchodu muži (8 219 Kč), zatímco u žen se jednalo o necelých 80 % částky mužů. Rovněž průměrný vdovský důchod (7 737 Kč) zaostával v roce 2004 za průměrným důchodem vdoveckým (8 720 Kč).

Celkové výdaje na **dávky nemocenského pojištění** se v Ústeckém kraji až do roku 2003 každoročně zvyšovaly (z 1 869 mil. Kč v roce 2000 na 2 245 mil. Kč v roce 2003) průměrným ročním tempem 6,3 procentního bodu. Změna nastala v roce 2004, kdy tyto dávky dosáhly částky 1 949 miliónů korun, která byla sice proti roku 2000 vyšší o 4,3 %, avšak proti předchozímu roku se jednalo o více než třináctiprocentní pokles. Tato skutečnost byla způsobena především legislativními změnami v nemocenském pojištění (viz výše Zdravotnictví), jejichž zavedení v roce 2004 mělo za následek pokles vyplacené nemocenské, tedy rozhodující části celkových dávek. Tím došlo rovněž k poklesu podílu nemocenské proti roku 2000 o 3,2 % (na 83,7 % v roce 2004). Peněžitá pomoc v mateřství, další významná část nemocenských dávek, rostla po celé období a zvýšila svůj podíl na celkových výdajích z 10,2 % v roce 2000 na 13,6 % v roce 2004, kdy bylo touto formou v Ústeckém kraji vyplaceno celkem 265 miliónů korun.

Ke konci roku 2004 bylo v Ústeckém kraji evidováno 19 304 držitelů průkazů zdravotně postižených, z toho 8,7 % ve věku do 18 let. Oproti roku 2000 poklesl celkový počet držitelů průkazů o více než 11 %, u věkové skupiny do 18 let dokonce o téměř 19 %. Během hodnocených pěti let se podařilo v Ústeckém kraji uspokojit celkem 12,5 tisíce žadatelů o umístění v domově důchodců a 14,6 tisíce žadatelů o umístění v penzionu pro důchodce. Po přechodném poklesu v letech 2001 a 2002 se v kraji opět zvýšily počty osob, jimž byla poskytnuta pečovatelská služba, avšak výdaje na tuto službu zůstaly v roce 2004 pod úrovní roku 2000.

Zvýšené budoucí nároky na zajištění sociální péče ve stáří (např. zvýšením počtu míst ve všech typech zařízení pro důchodce, posílení pečovatelské služby, zvýšené nároky na výplaty starobních důchodů apod.) je možné odvodit na základě projekce obyvatelstva Ústeckého kraje (práh projekce v roce 2002, bez migrace), která předpokládá do roku 2050 téměř stoprocentní nárůst osob ve věku 65 let a starších.

Na počtu **přiznaných dávek státní sociální podpory** se po celé období let 2000 až 2004 více jak z poloviny podílely přídavky na dítě. Výrazný pokles celkového počtu dávek mezi roky 2000 a 2001 byl způsoben zejména zánikem dvou druhů dávek – příspěvku na teplo a příspěvku na nájemné. Na meziročním nárůstu přiznaných dávek v roce 2004 se z 97 % podílela jednorázová a mimořádná dávka přiznaná v květnu 2004 a vyplacená v červnu 2004, tzv. příspěvek na dítě.

Tab. 4.6.3 Dávky státní sociální podpory

Zdroj: MPSV

	2000	2001	2002	2003	2004	Rozdíl 2004 - 2000
Přiznané dávky ¹⁾	3 691 507	3 514 953	3 567 029	3 518 082	3 659 988	x
Vyplacené dávky (mil. Kč) ²⁾	3 001	3 050	3 280	3 149	3 572	572
z toho:						
přídavek na dítě	1 108	1 117	1 174	1 116	1 073	-35
sociální příplatek	673	677	718	685	644	-28
příspěvek na bydlení	327	366	419	398	370	44
příspěvek na dopravu	73	84	95	93	63	-10
rodičovský příspěvek	668	674	703	702	928	260
zaopatřovací příspěvek	2	2	1	1	0	-1
pěstounská péče	29	33	37	38	41	12
z toho:						
na potřeby dítěte	21	24	27	29	30	9
odměna pěstouna	7	8	9	9	9	2
porodné	51	55	69	71	74	22
pohřebné	43	42	44	44	43	-

¹⁾ v letech 2000 - 2002 bez zpětně přiznaných dávek

²⁾ včetně zpětně vyplacených dávek

Z celkového objemu **vyplacených dávek státní sociální podpory** v Ústeckém kraji v roce 2004 představoval zhruba třetinu přídavek na dítě (téměř o 7 % nižší podíl proti roku 2000), více než čtvrtinu rodičovský příspěvek (od roku 2000 zvýšení podílu o 3,7 %) a necelou pětinu sociální příplatek (proti roku 2000 snížení podílu o 4,4 %). Příspěvek na dítě (jednorázová a mimořádná dávka přiznaná v květnu 2004 a vyplacená v červnu 2004), zmíněný již výše u přiznaných dávek, se na celkovém objemu vyplacených dávek v roce 2004 podílel z 9,3 %.

4.7. Kriminalita

Vývoj bezpečnostní situace v Ústeckém kraji je poměrně stabilizovaný a v porovnání s ostatními kraji ČR dlouhodobě zaujímá 4. - 5. místo ve spáchané trestné činnosti celkem. Změna v počtu zjištěné celkové kriminality v kraji nastala na přelomu tisíciletí, kdy se počet zjištěných trestných činů oproti vysokým hodnotám devadesátých let (s kulminací v roce 1993) značně snížil (-8,45 % v roce 2000) a v roce 2001 evidovala Policie ČR nejnižší hodnotu od roku 1991.

Ačkoli je nové století charakterizováno poklesem a následnou stagnací v absolutní výši počtu zjištěné kriminality, tato tendence nemusí nutně souviset se změnou rozsahu skutečné kriminality (např. může souviset se změnou jednání obyvatelstva pokud se týče oznamování deliktů, intenzitou práce policie při vyhledávání trestné činnosti).

V přepočtu **zjištěné trestné činnosti na tisíc obyvatel** je Ústecký kraj od roku 2002 druhým nejzatíženějším krajem (po Hl. městě Praze) a lze tedy říci, že právě v těchto regionech jsou obyvatelé nejvíce vystaveni kriminalitě. Jak vyplývá z teritoriálního srovnání, okresy Ústí nad Labem a Teplice se řadí dlouhodobě mezi deset nejrizikovějších okresů ČR a v roce 2004 se na 9. a 11. pozici začlenil i mostecký a chomutovský okres. Na této nepříznivé situaci se značnou měrou podílí ekonomicko-sociální poměry, životní úroveň obyvatelstva a jiné faktory bezprostředně související s kriminalitou.

Tab. 4.7.1 Trestné činy

Zdroj: Policejní prezidium ČR

	2000	2001	2002	2003	2004	Rozdíl 2004 - 2000
Zjištěné trestné činy	32 114	29 495	31 460	30 903	32 348	234
z toho:						
hospodářská kriminalita	3 630	3 063	3 938	2 665	3 411	-219
obecná kriminalita	25 817	23 944	24 540	25 411	26 167	350
z toho:						
loupeže	403	442	607	662	722	319
vloupání do bytů	1 045	919	1 069	1 295	959	-86
znásilnění	60	64	80	60	86	26
vraždy	21	21	22	23	22	1
Zjištěné trestné činy na 1 000 obyvatel	38,8	36,0	38,4	37,7	39,4	x
z toho:						
hospodářská kriminalita	4,4	3,7	4,8	3,3	4,2	x
obecná kriminalita	31,2	29,2	29,9	31,0	31,9	x

Přestože značná část zjištěných trestných činů je každoročně evidována v oblasti tzv. **obecné kriminality** (kolem 80 %), na způsobených škodách se notně podílí především (převyšující škody způsobené kriminalitou obecnou) hospodářská kriminalita (finanční a daňové podvody, zpronevěra aj.), které se týká přibližně pouze desetina případů celkové kriminality. Bezesporu největším problémem v kraji je **majetková kriminalita** (téměř 2/3 celkové trestné činnosti) a to hlavně **prosté krádeže** (přibližně 41 % z celkové kriminality) následovány kategorií krádeží vloupáním (přibližně 20 % z celkové kriminality). Růst počtu krádeží věcí z aut v kategorii prostých krádeží je způsoben zejména dynamikou růstu v chomutovském okrese (od roku 2000 o 81 %) a menší měrou v okrese Most. Tento způsob krádeží je i nadále nejčastější v okrese Teplice a Ústí nad Labem, tedy okresech s nejvyšším počtem trestných činů krádeže dvoustopých motorových vozidel. Policisté zde vyšetřují průměrně jednu krádež motorového vozidla za den. Negativní trend byl zaznamenán i v případech zjištěných kapesních krádeží.

Výskyt počtu trestných činů krádeží vloupáním (zhruba 20 % z celkové kriminality) je podmíněn kromě sociálně-ekonomických poměrů obyvatelstva i sídelní strukturou oblasti. Tradičně nejvíce případů **vloupání do bytů a domů** evidovali policisté v okresech s vysokou koncentrací obyvatelstva (Ústí nad Labem, Teplice a Most) a i přes celkový intenzivní pokles (-33,5 % od roku 2000) vloupání do chat v oblastech s možností víkendových rekreací (Litoměřice, Louny a Děčín).

Počet zjištěných trestných činů **násilné kriminality** (loupežná přepadení, vydírání, vraždy) se v průběhu posledních let neustále zvyšuje. Oproti roku 2000 (s 2 035 trestnými činy) došlo k nárůstu o 43 % a v roce 2004 tak Policie ČR Ústeckého kraje zaregistrovala 2 909 trestných činů (3,5 tr. č. na tisíc obyvatel). Nejčastějším trestným činem násilné kriminality zůstává trestný čin úmyslného ublížení na zdraví.

Ve sledovaném období se počty zjištěných případů **mravnostní kriminality** (pohlavní zneužívání, znásilnění, kuplířství) vyznačují oscilací (kolem 0,8 % z celkové kriminality), což vzhledem k charakteru

trestné činnosti může být způsobeno stále velmi vysokou latencí a vyhledávání tohoto druhu kriminality je velmi složité a bývá oznámeno zcela výjimečně.

Intenzivní záporná tendence se projevila i u dalších hojně se vyskytujících trestných činů obecné kriminality jako např. tr. č. maření výkonu úředního rozhodnutí, tr. č. zanedbání povinné výživy, ale i tr. č. nedovolené výroby a distribuce psychotropních látek a jedů. Od roku 2001 je považován za trestný čin i výkon sprejství.

Pozitivním jevem je pracovní výkon a úspěšnost policistů Ústeckého kraje při řešení kriminality. V kraji se dlouhodobě daří **objasnit** více než polovinu zjištěných **trestných činů**, což jsou v rámci ČR nadprůměrné hodnoty. Např. v roce 2004 bylo v ČR objasněno 38,1 % tr. č., v Ústeckém kraji 52,9 % a v okrese Děčín 63,9 % celkové kriminality a tato hodnota řadí Děčín v celorepublikovém okresním srovnání na 2. místo. Vzhledem k povaze trestné činnosti se nejlépe daří objasňovat případy násilné a mravnostní kriminality (přibližně 80 % tr. č.) a naopak nejhůře se objasňuje majetková trestná činnost (zhruba 1/3 tr. č.). Bohužel i přes trvale vysoké procento objasněnosti v oblasti hospodářské kriminality (např. 81,7 % v roce 2004, 3. místo v ČR), se každoročně podaří zajistit pouze nepatrnou část zjištěných škod způsobených touto trestnou činností (< 1 %).

Tab. 4.7.2 Zjištěné trestné činy

Zdroj: Policejní prezidium ČR

	Trestné činy celkem			z toho					
				hospodářská kriminalita			obecná kriminalita		
	2000	2004	index 2004/2000	2000	2004	index 2004/2000	2000	2004	index 2004/2000
Česká republika	391 310	351 090	89,7	37 582	33 203	88,3	327 880	292 913	89,3
Ústecký kraj	32 114	32 348	100,7	3 630	3 411	94,0	25 817	26 167	101,4
Děčín	4 403	4 172	94,8	540	487	90,2	3 483	3 309	95,0
Chomutov	4 358	5 117	117,4	537	642	119,6	3 393	3 854	113,6
Litoměřice	4 577	3 988	87,1	484	277	57,2	3 615	3 326	92,0
Louny	2 390	2 590	108,4	299	270	90,3	1 943	2 156	111,0
Most	4 553	4 969	109,1	560	620	110,7	3 683	4 069	110,5
Teplice	6 345	5 941	93,6	712	633	88,9	5 201	4 849	93,2
Ústecký kraj	5 488	5 571	101,5	498	482	96,8	4 499	4 604	102,3

Ve srovnání s ostatními kraji ČR je Ústecký kraj na předních místech v počtu stíhaných a vyšetřovaných osob. V roce 2004 ústečtí policisté vyšetřovali 15 704 osob, tedy 19 osob na tisíc obyvatel. Ve struktuře pachatelů nadále přetrvává vysoký podíl recidivistů (46 %) a ačkoli vývoj posledních let vykazuje klesající tendenci, znepokojuje zůstává účast dětí (3 %) a mladistvých (5 %) na kriminalitě. Pro kriminalitu mládeže je typické, že se v ní vyskytuje relativně malý počet skutkových podstat. Mezi nejfrekventovanější trestné činy mládeže patří loupežná přepadení, krádeže vloupáním, krádeže prosté (motorových vozidel, věcí z aut a kapesní), výtržnictví a v neposlední řadě i drogová kriminalita. Stále roste i počet trestných činů spáchaných po vlivem alkoholu a to zejména u násilné kriminality, výtržnictví, maření výkonu úředního rozhodnutí a dopravních nehod.